

II. 38. P.

fort focus

dom osiedle mieszkanie

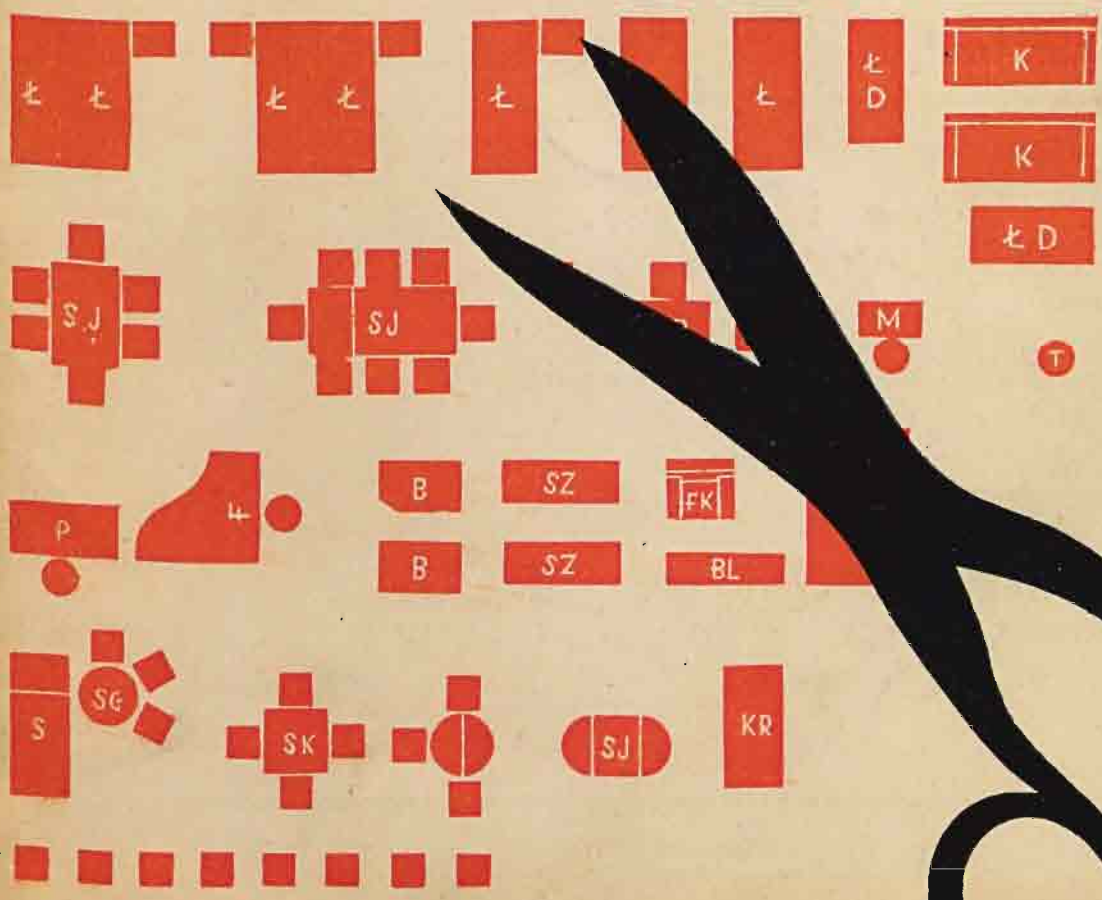
cena zł. 1,50

R/1934

rok VI

styczeń

1934

w numerze: jak wybrać mieszkanie?

POWSZECHNY ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH

Obniżenie cen cementu

powinno stać się

początkiem nowej ery

w budownictwie,

zwłaszcza

wiejskiem i małomiasteczkowym.

Drzewo i słomę,

stanowiące

groźne niebezpieczeństwo ogniowe,

należy wszędzie zastąpić

przez

materialy ogniotrwałe!

WYDZIAŁ PREWENCYJNY

Od Administracji

W celu uniknięcia zwłoki w wysyłce miesięcznika, prosimy o uregulowanie zaległej prenumeraty.

Administracja posiada na składzie oprawione roczniki za lata ubiegłe.

Adres: Krakowskie Przedmieście 5, m. 5. Tel.: 2-02-05. Konto P. K. O. 23.988

R Ó Ź A

jej dzieje, odmiany, uprawa, pielęgnacja, zastosowanie. Zbiorowa praca specjalistów, wydana nakładem dwutygodnika „OGRODNIK”

Cena **2 zł. 90 gr.** z przesyłką

PORADNIK OGRODNICZY

Podręczna książka ogrodnicza, opracowana przez najlepszych fachowców.

Cena **2 zł. 90 gr.** z przesyłką

Książki te wysyła po otrzymaniu należności w gotówce (za zaliczeniem nie wysyła się)

Administracja dwutygodnika „OGRODNIK”

Warszawa, ul. Boduena 2

Jak wybrać mieszkanie
Przydział kapitału oszczędnościowo budowlanego *Dr. H. Greniewski*
Z Polskiego T-wa Reformy Mieszkaniowej
Kronika

PRENUMERATA MIESIĘCZNIKA „DOM, OSIEDLE, MIESZKANIE“
w kraju: 15 zł. rocznie, 8 zł. półrocznie. Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m. 5, tel. 202-05
zagranicą: 20 zł. rocznie. Nr. konta w P. K. O. 23.988.

CENY OGŁOSZEŃ: Cała strona 300 zł. — Pół str. 150 zł. — Czwartka str. 80 zł. — Ósemka
str. 45 zł. Za określenie miejsca dopłaca się 20⁰/₁₀.
ADRESY: rocznie zł. 60; półrocznie zł. 30; łącznie z prenumeratą.

Table des matières et illustrations

	Introduction	T. Toeplitz
Fig. 1	Vue extérieure d'une maison à deux familles, proj. arch. H. Wroczyńska et M. Łokcikowski (voir plan sur la page 27)	
	Comment choisir son logement?	
.. 2	Coin d'une pièce d'habitation servant de „salle à manger“ (meubles proj. B. Brukalska)	
.. 3	Pièce d'habitation (diurne) (meubles proj. B. Brukalska)	
.. 4	Logement à une pièce	
.. 5 — 6	Placard entre la chambre à manger et cuisine avec un gîchet pratiqué au milieu pour servir directement les plats.	
.. 7 — 8	Armoires universelles (d'après modèle de „l'Union des Maitresses du Ménage“)	
.. 9 — 10	Cuisines mal et bien aménagées	
.. 11 — 12	Fragmenet d'une cuisine	
.. 13 — 14	Cuisinière à charbon	
.. 15	Dispositif pour achever le cuisson des mets	
.. 16 — 17	Buffet universel	
.. 18	Tabourets et poubelle	
.. 19	Séchoir	
.. 20 — 21	Armoire-cuisine	
.. 22	Partie de l'armoire-cuisine qui peut être affectée à une garde-manger après l'installation préalable de la ventilation	
.. 23	Goilette matinale d'une servante à la cuisine	
.. 24	Cuisine habitable	
.. 25	Aménagement d'une bouanderie	
.. 26	Douche et lavabo installés dans la chambre habitable et rendus invisibles par un rideau	
	Chroniques	
.. 27 — 31	Maison à bon marché à une et quatre familles, proj. arch. W. Krantze Nr. 9—1933 D. B. Z	
.. 32 — 33	Projets pris du catalogue du concours établi par la Banque de l'Economie Nationale proj. arch. L. Tomaszewski.	
.. 34	Projets pris du même catalogue.	
.. 35	Petits bouts de carton représentant les divers meubles, que l'on peut „ajuster“, après les avoir decoupés à ciseaux, sur un plan d'un logement donné à la même échelle, afin de se rendre compte comment l'aménager.	

Dom Osiedle Mieszkanie

Miesięcznik pod redakcją: Józefa Jankowskiego i Teodora Toeplitza

Rok VI

Styczeń 1934

Nr. 1

rys. 1

Proj. arch. arch. M. Wroczyńska i M. Łokikowski (patrz plan na str. 27).

Rozpoczynając nowy rok działalności, zwykliśmy w kilku słowach wiernych naszych czytelników zapewnić, że mimo wszystkie trudności starać się będziemy pracy naszej nie przerywać i stale ją ulepszać.

Licząc się z coraz szerszym zrozumieniem przez ogół potrzeby wyciągania wniosków praktycznych z uznanych już przesłanek teoryj, oraz stosowania w życiu naszym najlepszych przykładów, mamy zamiar więcej jeszcze niż dotąd poświęcać miejsca zagadnieniom praktycznym osiedla, domu i mieszkania i oświetlać je przede wszystkim z punktu widzenia bezpośrednich interesów użytkownika mieszkania.

Umieszczony w numerze niniejszym artykuł „Jak wybrać mieszkanie”, stanowiący wraz z planami i arkuszem wycinanek mebli, część nowego poradnika budowlanego, który ma się wkrótce ukazać, jest tego nastawienia przykładem.

Artykułem tym oczywiście nie wyczerpiemy zagadnienia, do którego niejednokrotnie wracać będziemy.

Fragment pok. dziennego
proj. B. Brukalska.

rys. 2

II 38.P.

Jak wybrać mieszkanie?

Wybór gotowego projektu lub ustalenie wymagań co do projektu, sporządzanie na zamówienie, nie jest zadaniem łatwym. Dla ułatwienia, należy posługiwać się pewnymi zasadami i logiczną kolejnością myślenia. Musimy uwzględnić różne zalety i wady porównywanych projektów, sam jednak wybór opierać na cechach najbardziej istotnych i zasadniczych.

Przedewszystkiem powinniśmy przestrzegać, aby nasze wymagania bezwzględnie zmieściły się w granicach dopuszczalnego dla nas ogólnego kosztu budowy. Jednakże w granicach tejsamej kwoty możliwy jest szereg różnych odrębnych odmian projektu. Czemże należy się kierować przy wyborze jednego z nich? Wygodą i celowością rozplanowania mieszkania oraz jego ustawnością — zgodnie z ustaleniami przez nas w programie potrzebami życia w zamierzonym domu.

Dobrze zaprojektowane mieszkanie powinno tak samo dobrze odpowiadać naszym potrzebom i trybowi życia, jak pasuje ubranie, skrojone i szyte na miarę. Mieszkanie nie powinno być zbyt „luźne” w

miejscach nie wymagających większej przestrzeni, natomiast nie powinno być zbyt ciasne i krępować ruchów w pomieszczeniach, w których jest konieczna swoboda ruchów (jak np. pokój dzienny, ogniskujący życie rodziny i stanowiący często miejsce zabaw dzieci). Słowem, budujemy nasz dom „na miarę”.

Dom jest jakgdyby ramą, w której należy zmieścić — niby obraz — nasz tryb życia. Nie możemy wykonać ramy, nie znając obrazu, gdyż mogłaby nie pasować do niego wymiarami lub charakterem. Tak samo nie powinniśmy przystępować do własnego domu lub ustalać jego projektu, zanim nie zbadamy dokładnie, jakby się na podstawie tego projektu ukształował przyszły tryb życia w tym domu i jakbyśmy użytkowali poszczególne pokoje, gdyż bynajmniej nie jest wszystko jedno, który z nich będzie pokojem „dziennym” (jadalnią-bawialnią), a który sypialnią dla nas lub dla dzieci.

Pokoje o różnym przeznaczeniu wyma-

gają odmiennego rozmieszczenia względem siebie, odmienną orientacji okien względem stron świata, a przede wszystkim odmiennego umeblowania, to znaczy wymagają odmiennego kształtu i wymiarów.

Zbyt często się zdarza, iż wybudowany dom jest bardzo wygodny, lecz... nie dla naszej rodziny i nie dla naszego trybu życia.

Przyzwyczailiśmy się z musu mieszkać w cudzych murach, w lokalu przypadkowo wynajętym (bo był tani, lub nie było lepszego). Przy budowie własnej siedziby musimy zerwać z tem przyzwyczajeniem. Powinniśmy się urządzić tanio, lecz zarazem możliwie najlepiej i najwygodniej.

Do lokalu, wynajętego w cudzym domu, sprowadzamy swoje umeblowanie i próbujemy je różnie ustawić, gdyż nie możemy zmienić rozkładu ani wielkości pomieszczeń.

Przy budowie własnej siedziby powinniśmy postępować inaczej: przed zbadaniem projektu i jego ostatecznym ustaleniem próbujemy zamieszkać w nim wyobraźnią i przewidzieć wszelkie możliwe niewygodności, gdyż przez zmianę projektu możemy większość z nich usunąć. Dla ułatwienia tej pracy wyobraźni, rozmieszczamy w różny sposób na planie kawałki papieru, wycięte w odpowiedniej skali, a przedstawiające niezbędne sprzęty umeblowania¹⁾.

Ubranie szyjemy na rok lub dwa i mimo to kilkakrotnie przymierzamy je w czasie szycia. Tembardziej „przymierzamy” plan przyszłej swojej siedziby do naszych potrzeb i wymagań, gdyż budujemy ją przeważnie raz na całe życie. O ile program był uprzednio skrupulatnie i należycie opracowany, a projektodawcę wybraliśmy zdolnego i sumiennego, przymierzanie będzie bardzo ułatwione, a poprawki zazwyczaj niewielkie. Nie żałujmy jednak na te czynności czasu, bo niemal wszystkie niedogodności możemy przy budowie uwzględnić i usunąć, byle to czynić zawczasu. Natomiast wszelkie zmiany po zatwierdzeniu

projektu, a szczególnie po rozpoczęciu budowy są niedopuszczalne, gdyż powodują, przez zwłokę i dezorganizację budowy, znaczne straty i komplikacje dla budującego.

Czy zawsze jednak powinniśmy dosłowywać rozkład i wymiary mieszkania do posiadanego już umeblowania? W różnych wypadkach różnie należy postępować.

Staramy się uwzględnić w planie przyszłej siedziby rozmieszczenie umeblowania posiadanego, gdy mamy sprzęty normalne, znajdujące się w dobrym stanie, cenne lub pamiątkowe, do których jesteśmy tak przywiązani, iż szczególnie trudno byłoby się z niemi rozstać.

Jednakże często dotychczasowe nasze mieszkanie jest zatłoczone starymi, zniszczonymi lub nawet brudnymi gratami, niekiedy zupełnie zbędnymi w codziennym życiu. Niektóre meble posiadają imponujące wymiary, pasujące do mieszkania „dobrych przedwojennych czasów”, lecz zbyt wielkie w mniejszych naogół mieszkaniach nowoczesnych.

W tym wypadku nierozsądnie byłoby zwiększać wymiary i koszt mieszkania, lub też poświęcać wygodę jego rozkładu, aby umożliwić przeniesienie do naszej siedziby tego nietyle „dobrodziejstwa”, co „utra-pienia” lub „przekleństwa inwentarza”.

Pamiętajmy, iż rzeczy mają służyć nam i nie poświęcajmy swej wygody lub wysiłków pieniężnych dla nieraz wątpliwej i nieuzasadnionej potrzeby umieszczenia w schludnym lokalu starych, niezgrabnych, nieporęcznych mebli. Musimy w tym wypadku zdobyć się na odważną decyzję i zerwać z przyzwyczajeniem, a nieraz i z sentymentem.

Nie dopuszczajmy, aby martwe rzeczy panowały nad nami.

Kupno nowego kredensu lub szafy, a przede wszystkim wykonanie przy budowie tych sprzętów, ukrytych w ścianie, kosztuje taniej aniżeli powiększenie wymiarów lokalu, niezbędne dla umieszczenia posiadanego dobytku. Szczególnie wielkie zalety posiadają szafy ściennie,

¹⁾ Patrz str. 29 i 2 plany na str. 25 i 27.

gdyż dają znaczną oszczędność miejsca. Pokój, pozbawiony stojących szaf, zawsze jest większy, porządniejszy i ładniejszy. Wreszcie szafa ścienna nie jest zbiorowiskiem trudnego do usunięcia kurzu, który się gromadzi zarówno na szafie stojącej, jak pod nią i za nią.

Najlepiej, gdy możemy swoją nową siedzibę zaopatrzyć w nowe umeblowanie, tanie i skromne, lecz wygodne, czyste, jasne, scharmonizowane w kolorze i charakterze z całym lokalem i trybem naszego życia.

Pamiętajmy, iż przysłowiu „właściwy człowiek na właściwym miejscu” powinno odpowiadać inne przysłowie „właściwe sprzęty we właściwym mieszkaniu”.

Przeprowadzka do nowego mieszkania, a tembardziej budowa własnego domu jest najodpowiedniejszą okazją ku temu, ażeby się pozbyć sprzętów zbędnych, które istnieją niemal w każdym starym mieszkaniu. Powinniśmy dobrze rozważyć w odniesieniu do każdego sprzętu, czy jest to istotnie przedmiot niezbędny w nowej siedzibie, czy też martwy i nieużyteczny, który nadal tkwi w naszym mieszkaniu tylko dzięki przyzwyczajeniu i prawom inercji...

Skoro już ustalimy, że jest to sprzęt potrzebny, powinniśmy rozważyć, czy będzie on swym wyglądem odpowiadał nowemu otoczeniu, i przed przeprowadzką odnowić go, przemalować lub polakierować, ulepszyć (przedewszystkiem przez uproszczenie, odrzucenie zbędnych ozdób i t. p.), a w każdym razie zdezynfekować gruntownie, odczyścić i zdezynsekwować, aby razem z nami nie przenieśli się na nową siedzibę niepożądani „mieszkańcy” naszych starych kuchni i sypialń. Wiemy, że w wielkich domach zbiorowych najporządniejsza gospodyni nie może się ich ustrzec.

Mieszkanie małe składa się najwyżej z 4-ch pokoi i kuchni, a przeważnie tylko z jednego do 3-ch pokoi z kuchnią. Oczywiście, takie mieszkanie nie może być zmniejszoną kopją dużego (z zachowa-

niem jego układu, a jedynie zmniejszeniem wszystkich pomieszczeń). Byłoby to bowiem niesłuszne z uwagi na stałe wymiary poszczególnych sprzętów, np. łózek, szaf, stołów. Również tryb życia w takim mieszkaniu jest inny i wymaga zupełnie odmiennego układu planu.

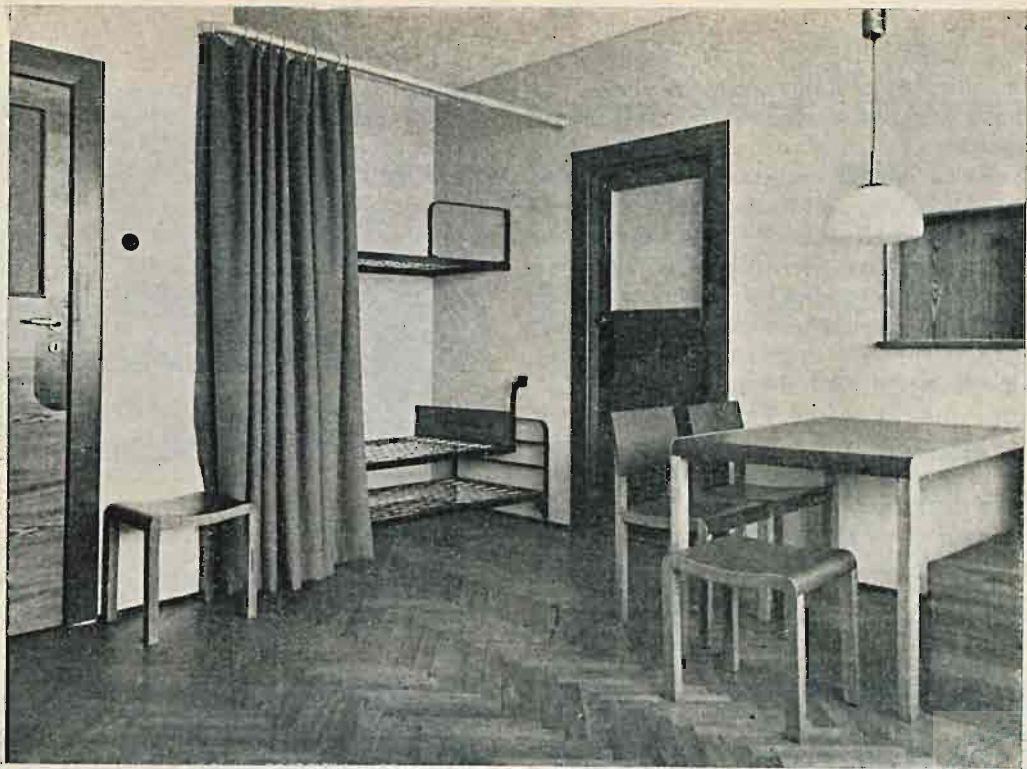
Wymagania utylitarne, czyli zaspokojenia najkonieczniejszych potrzeb mieszkańców, przeważają w takim mieszkaniu nad wymaganiami większego komfortu i t. zw. reprezentacji, czyli okazałości mieszkania i możliwości jednoczesnego przyjęcia większego grona gości.

Plan małego mieszkania musi przede wszystkim i niemal wyłącznie uwzględniać możliwą wygodę stałych mieszkańców, gdyż zbyt mało jest miejsca na codzienne potrzeby i dla znośnego rozmieszczenia domowników, abyśmy mogli sobie pozwolić na nieuzasadniony zbytek utrzymania pokoju dla gości — saloniku, używanego kilka razy do roku.

Rozkład mieszkania zależy od trybu życia i ilości mieszkańców.

Tak np. dążymy do lepszej izolacji pokoju dziennego lub pokoju dzieci, gdy część starszych domowników potrzebuje spokoju do wypoczynku lub pracy. Musimy w tym wypadku pamiętać, iż drzwi, wiodące bezpośrednio do drugiego pokoju (nawet zamknięte), niedostatecznie tłumią głośnie i hałas dzieci w czasie zabawy, wobec czego drzwi do zaciszniejszego pokoju powinny prowadzić jedynie z przedpokoju lub korytarza.

Przeciwnie, gdy zajmuje mieszkanie rodzina mniejsza, dążymy do możliwie bezpośredniego łączenia pokoi ze sobą, niekiedy łączymy je drzwiami dwuskrzydłowymi lub nawet trzy- lub czteroskrzydłowymi, aby przy otwartych drzwiach uzyskać więcej przestrzeni i powietrza. Takie mieszkanie zawsze wydaje się większe, od innego, podzielonego na szereg odrębnych pokoi, pozbawionych bezpośredniego połączenia ze sobą. Drzwi dajemy niekiedy szklone, co jeszcze bardziej zwiększa wrażenie „przestrzenności” mieszkania.

rys. 3

Pokój jadalny z niszą sypialną. Proj. B. Brukalska.

Pokój dzienny

W każdym małym mieszkaniu mamy t. zw. pokój dzienny, który spełnia rolę ogniska rodzinnego i jest zarazem salonem do przyjmowania gości, pokojem zabaw dzieci, a zazwyczaj i pokojem-jadalnią. Niekiedy w mieszkaniach mniejszych pokój ten posiada również miejsce do spania, przeznaczone np. dla dzieci. W pewnych wypadkach, w mieszkaniach najmniejszych, pokój ten łączy się bezpośrednio z kuchnią we wnęce (patrz rozdział o kuchni) i nazywa się wtedy „kuchnią mieszkalną”. Umieszczenie kuchni we wnęce pokoju mieszkalnego jest lepsze od jej urządzenia wewnątrz tego pokoju, lecz również nie jest pożądane ze względów zdrowotnych (wyciewy kuchni węglowej lub gazowej oraz zlewu). Stanowi to rozwiązanie, dopuszczalne tylko w mieszkaniach najmniejszych (do 40—45 m. kw.). Mieszkania większe powinny posiadać kuchnię, wydzieloną w osobną ubikację, choćby o najmniejszych wymiarach 6—8 m. kw. Jednakże „kuchnia mieszkalna”

ma swoich zwolenników, odpowiada bowiem przyzwyczajeniom mniej zamożnych warstw ludności.

Z natury rzeczy pokój dzienny powinien być największy (15 do 25 m. kw.); przeważnie jest on przejściowy. Zazwyczaj posiada większe, szerokie okno, lub drzwi, wiodące na taras czy balkon, które są w lecie jakgdyby jego dalszym ciągiem. Kształt i umeblowanie tego pokoju mogą być różne, zależnie od jego wymiarów i przeznaczenia.

Część pokoju, spełniająca przeznaczenie „jadalni”, posiada stół i kilka krzeseł. Należy podkreślić, iż dawne tradycyjne ustawienie stołu jadalnego pośrodku tego pokoju bywa coraz częściej zaniechane. Dążymy raczej do ustawienia stołu okrągłego lub prostokątnego w jednym z końców pokoju, przeważnie przy oknie, gdyż wtedy pozostaje więcej wolnej przestrzeni, mniej się tamuje ruch i pokój wydaje się większy, przyjemniejszy. Powinno być również zaniechane tradycyjne zawieszanie

nie na środku pokoju lampy z abażurem, gdyż zamiast niej powinna się znaleźć nad stołem prosta i estetyczna lampa wisząca, pozbawiona ozdób w postaci wisiorów, paciorków i t. p., które w gruncie rzeczy są zbiornikiem kurzu.

Stół do jedzenia powinien być możliwie prosty, tani, wygodny i nadający się do codziennego użycia bez obrusa (np. kryty linoleum). Minęła moda, gdy nogi stołu jadalnego przypominały pękate nogi fortepianu lub bilardu. Taksamo i krzesła mogą być najprostsze, lecz zarazem możliwe wygodne, gładkie, pozbawione uroczystych rzeźbionych poręczy, o które niekiedy można skaleczyć głowę lub plecy. Pamiętajmy, że na krzesła nie tylko patrzymy, lecz i... siadamy. Niekiedy zamiast krzesel możemy użyć ławki.

rys. 4

Mieszkanie jednoizbowe o pow. 40 m². Dobre wyżyskanie powierzchni. Nisza kuchenna niewidoczna na zdjęciu. Cały pokój użytkowany w dzień i cały pokój użytkowany w nocy. Proj. arch. Carl Fieger. (Wystawa budowlana w Berlinie 1931 r.)

rys. 5.

rys. 6.

Szafa ścienna umieszczona między pokojem, a kuchnią zawiera typowe okienko do podawania. Proj. arch. N. Jankowska.

W pobliżu stołu umieszczamy zazwyczaj kredens na naczynia. Kredens nie powinien przypominać wielkością i ozdobami organów kościelnych. Często umieszczamy go w kuchni lub w ścianie między kuchnią, a jadalnią, przyczem może wtedy być dostępny z obu stron i posiadać okienko do podawania potraw. Zaoszczędza to wiele fady gospodyni i służbie, gdy naczynia są w jednym miejscu i nie potrzebujemy wędrować półmiskiem w rękę z kuchni poprzez korytarz, otwierając jedne lub dwoje drzwi. Okienko takie kredensu, zamknięte szklanymi drzwiczkami, umożliwi pani domu w czasie pracy w kuchni obserwację dzieci, pozostawionych w pokoju dziennym. Jest to szczególnie ważne, gdy pani domu obywatelka się bez służby (rys. 4).

Przez ten kredens odstawia się także do kuchni naczynia po użyciu. Po zmyciu naczyń, wstawia się je do kredensu bezpośrednio z kuchni.

Poza częścią „jadalną” może pokój dzienny posiadać część bawialną, mieszczącą kanapę, stolik oraz kilka krzeseł lub fotelików. Niekiedy możemy w pokoju dziennym umieścić biurko, stół do nauki czy pracy, maszynę do szycia, wreszcie fortepian, radjoodbiornik. Zależy to od potrzeb mieszkańców, do których powinien być dostosowany kształt pokoju.

Przestrzenność stanowi najlepszą ozdobę pokoju. Powinniśmy przeto dążyć,

aby w pokoju była możliwie mniejsza ilość sprzętów, oraz aby były rozmieszczone umiejętnie, to znaczy zgodnie tak ze swoim przeznaczeniem, jak z kształtem i oświetleniem pokoju, wreszcie w ten sposób, by pokój zachował możliwie najwięcej wolnej przestrzeni. W jadalni „stół-zawalidrogę” usuwamy do jednego z końców. Również w mniejszych pokojach ustawiamy łóżka przeważnie wzdłuż ściany, biurko lub stół do pracy przy oknie, a szafy we wnękach ściennych lub w rogach pokoju.

Niższe nowe mieszkania wymagają możliwie niższych sprzętów, któreby nie „zatłaczały” wzrokowo pokoju jak to czynią różne stare „niebosiężne” kredensy i szafy, ozdobione w dodatku zwierzchu rzeźbionymi gzymsami i balaskami.

Stanowi to również jedną z przyczyn, przemawiających za użyciem dyskretnych szaf ściennych zamiast dawnych wysokich szaf meblowych, które przygniatają pokój i rzucają przy nieumiejętnym ustawieniu przykre, duże cienie na ściany i podłogę.

Jest to zgodne z następującym spostrzeżeniem architekta A. Loosa, który stwierdził: „Tylko ruchome meble mogą być nowoczesnymi. Nie mogą być nowoczesnymi meble świąteczne, stojące pod ścianami, nieruchome, a więc — jak wynika z samej ich nazwy — nie meble, ale nieruchomości, gdyż wyraz mebel pochodzi od mobilis — ruchomy”.

Pokój sypialny

W mieszkaniach najmniejszych, t. zw. półtoraizbowych, rolę pokoju sypialnego spełnia alkowa o pow. 4 do 8 m. kw., oddzielona firanką od pokoju dziennego. Alkowa powinna mieć własne okno, aby w ciągu dnia posiadała bezpośrednio światło dzienne, niezbędne ze względów zdrowotnych, oraz piec w pobliżu, ażeby nie była nadmiernie wyziębianą.

Przeważnie jednak sypialnia jest wyodrębniona w postaci osobnego pokoju o wymiarach od 8 do 18 m. kw. Pokój może być stosunkowo niewielki, lecz ustawny, oraz mieć zapewniony nieustan-

ny dopływ świeżego powietrza (dobra wentylacja, drzwi otwierane do innych pomieszczeń i t. p.).

Umieblowanie składa się zazwyczaj z 2-ech łóżek rodziców, nocnych stolików, ewentualnie łóżka dzieciennego, niekiedy kanapki, toaletki lub komody. W pokoju tym powinna znajdować się szafa, najlepiej ukryta w ścianie. W mieszkaniach mniejszych, nieco większa sypialnia może być miejscem pracy pana lub pani domu i powinna uwzględniać możliwość ustawienia biurka, stołu do pracy i t. p.

Rozmieszczenie umebłowania może być

rys. 7

Szafa mieszcząca ubranie, łóżko, pościel i rzeczy osobiste (może być dla służącej). Model Z.P.D.

rys. 8

Szafa na książki (część górna otwarta) oraz na ubranie i bieliznę (część zamknięta). Proj. A. Chmieleński.

dokonane różnemi sposobami. Należy jednak dążyć do tego, by światło, padające przez okno, nie trafiało w oczy osób śpiących, by z okna nie wiało bezpośrednio na wezłowania, oraz by piec nie znaj-

dował się zbyt blisko łóżek. Toaletkę umieszcza się tak, żeby osoba, siedząca przy niej, była oświetlona sprzodu.

Pokój dzieci

Trzecim pokojem w mieszkaniach małych, jest zazwyczaj pokój dzieci, który powinien być jasny, słoneczny i możliwie obszerny. Pokój ten może być mniejszy o ile służy tylko do snu lub do nauk dzieci starszych i gdy młodsze dzieci bawią się w większym pokoju dziennym.

Umeblowanie tego pokoju, składające się z odpowiedniej ilości łóżek, stołu do pracy i nauki, wreszcie szafy, powinno być rozmieszczone w ten sposób, aby pozostawiało jaknajwięcej wolnego miejsca do zabaw. Same sprzęty powinny być możliwie proste, gładkie, pozbawione ostrych kątów. Jest pożądane aby sprzęty posiadały wymiary, dostosowane do wzrostu mieszkańców pokoju.

„Czwarty“ pokój

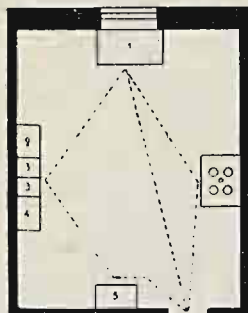
Przeznaczenie czwartego pokoju bywa rozmaite. Może to być gabinet czyli pokój pracy, umieszczony bezpośrednio przy przedpokoju o ile ma być dostępny dla interesantów. W tym wypadku umeblowanie tego pokoju składa się z biurka, krzesła lub foteli, biblioteczki, niekiedy szafy i kanapy. Biurko lub stół do pracy należy ustawić w ten sposób, by okno było po lewej stronie.

Czasem pokój ten może być jednocześnie salonikiem, posiadającym kanapę, stół, kilka foteli, fortepian.

Najczęściej jednak jest to dodatkowy pokój sypialny dla dzieci lub innych członków rodziny. Wreszcie może to być pokój do wynajęcia, zanim nie powiększy się nasza rodzina, lub nie polepszą się warunki materialne. W takim razie powinien to być pokój, najmniej krępujący rodzinę i sublokatora. Najlepiej, gdy posiada tylko jedne drzwi, bezpośrednio z przedpokoju lub nawet z sieni.

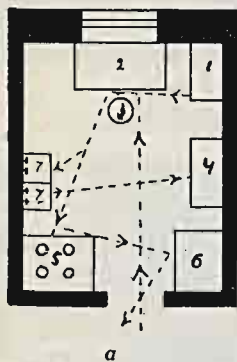
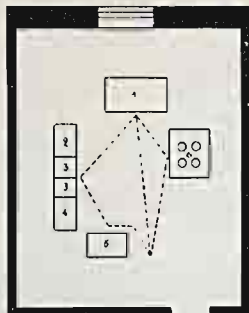
Kuchnia według Związku Pań Domu (Z. P. D.)

(opracowała M. Chmieleńska)

rys. 9

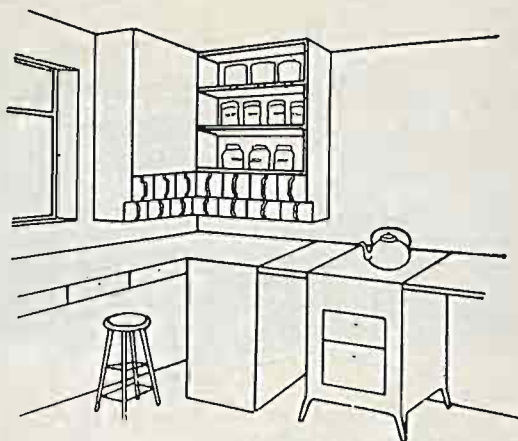
Kuchnia nie potrzebuje być duża, niewielkie rozmiary usuwają zbyteczną bieganię i ułatwiają sprzątanie.

rys. 10

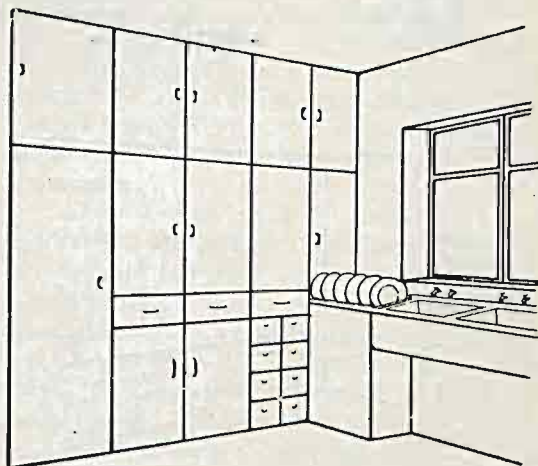
a Kuchnia źle urządzona. Płyta kuchenna umieszczona tak, że trzeba gotować stojąc tyłem do okna. Stół do pracy zdala od płyty. Kredens znajduje się po przeciwnej stronie kuchni, co utrudnia składanie naczyń zmywanych.

b Kuchnia dobrze urządzona. Stół do pracy w pobliżu spiżarni i kredensu z produktami, na prawo płyty kuchennej, przy niej stolik do wydawania potraw. (1 spiżarnia; 2 stół do pracy; 3 stołek do pracy; 4 kredens z produktami; 4-a kredens-półki na naczynia; 5 płyta kuchenna; 6 stolik; 7 zmywalnia; 8 stołek do składania naczyń; 9 suszarka).

rys. 11

Kuchnia „wbudowana”. Część przeznaczona do gotowania.

rys. 12

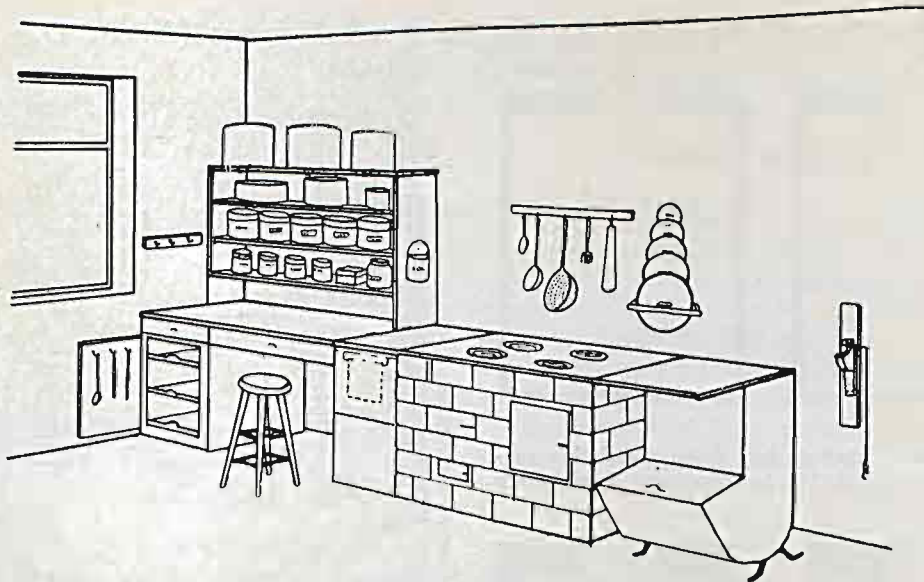
Kuchnia „wbudowana”, obudowana do sufitu. Wszystkie przyrządy schowane. Część kuchni przeznaczona na zmywanie.

Źle urządzona kuchnia, nieprzemysłane i niewyzyskane możliwości ułatwienia prac gospodarskich — to stała bolączka w starych i nowych domach. Domek własny to jedyna okazja do urządzenia go sobie tak, aby dał możliwość oszczędzenia sił i pieniędzy przez ułatwienie prac domowych.

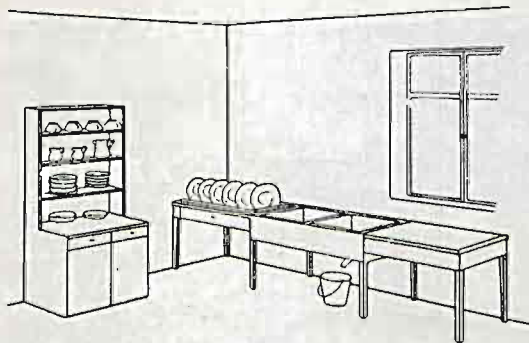
Kuchnie stosowane w starych, a często i nowych domach są zwykle nieustawne,

zaduze (rys. 9). Piec kuchenny i zmywalnia, umieszczane są wadliwie, meble nie przystosowane do ich przeznaczenia. W zasadzie wymiary kuchni nie powinny przekraczać $2,50 \times 4,00$ czyli 10 m. kw. Kuchnia niewielka usuwa zbyteczną bieganię, musi być tylko ustawna, dobrze rozplanowana i posiadać dobrą wentylację.

Prace, które się odbywają w kuchni

rys. 13.
Kuchnia „niewbudowana“. Część przeznaczona na przyrządzanie potraw. Z prawej strony płyta, paka na węgiel służąca jednocześnie za stolik do odstawiania i wydawania potraw. Pomiędzy stołem i płytą skrzynka z dogotowywaczem.

rys. 14.
Kuchnia „niewbudowana“. Nieskanalizowana część przeznaczona na zmywanie.

rys. 15.
Stół z dogotowywaczem t. j. skrzynką wyłożoną sianem lub papierem, w kt. można dogotowywać potrawy bez ognia i dozoru.

można podzielić na dwie grupy: pierwsza to przygotowanie i wydawanie potraw, a druga to zmywanie naczyń i ustawienie ich na miejsce.

W zależności od tego powinny być urządzone kuchnie (rys. 10).

Śpizarnia, produkty i stół do pracy oraz piec kuchenny powinny być zgrupowane razem, idąc kolejno od lewej strony ku prawej z oświetleniem z lewej strony.

Zmywalnia zaś i półki lub szafka na porcelanę powinny być również razem, umieszczone kolejno od prawej strony ku lewej z oświetleniem z przodu lub z prawej strony. Zmywalnia po obu stronach powinna mieć blaty lub stoliki: z prawej dla złożenia naczyń do zmywania (rys. 10) z lewej na suszarkę (oszczędność czasu i ścierek).

Najlepiej, gdy meble w kuchni są wbudowane na stałe, gdyż daje to możliwość dobrego wyzyskania miejsca oraz zachowania ciągłości w pracy (rys. 11 i 12). Jednakże możemy również urządzić kuchnię w sposób właściwy stosując meble „nie-

rys. 16

1. Kredens uniwersalny. Model Z. P. D.

rys. 18

Stołek do pracy, stołek do sięgania z górnych półek, wiadro do śmieci z pokrywą, podnoszoną za pomocą pedału noga. Model Z. P. D.

wbudowane", np. gdy jest to nie nasz dom własny, lecz mieszkanie wynajęte (rys. 13 i 14).

Wówczas można używać meble ruchome, ale koniecznie ściśle odpowiadające swemu przeznaczeniu np. zamiast ogólnie stosowanych kredensów — używamy kredens uniwersalny lub stół z półkami (rys. 16 i 17).

Zamiast zwykłych stosujemy stoły z półkami, szufladami i szafkami, stoły ze zmywalnią w formie szuflady, stoły z wsuwaną stolnicą, wreszcie stoły z dogotowaczem umożliwiającym oszczędność czasu i opału (rys. 15). Zamiast wiader zwykłych — używamy wiadro z automatyczną pokrywą i pedałem (rys. 18).

W mieszkaniach najmniejszych oddzielną kuchnię w ostateczności może zastąpić wnęka kuchenna odpowiednio urządzona. W braku miejsca np. w mieszkaniu kawalerskim lub małżeństwa bezdzietnego całe

rys 17

Półki na garnki i produkty. Stolik z wysuwaną stolnicą. Model Z. P. D.

Suszarka na naczynia, które splókanie gorącą wodą wysychają bez użycia ścierki. Model Z. P. D.

rys. 19

rys. 20

Część uniwersalnej szafy-kuchni; może być stosowana osobno jako spiżarnia (należy połączyć otworem przebitym w zewnętrznej ścianie domu).

gospodarstwo pomieścić można w jednej szafie, ustawionej w pokoju (rys. 25 i 26). Może tu być maszynka spirytusowa „Emes”, względnie gazowa lub elektryczna. Szafa taka może być stosowana również tam, gdzie niema kanalizacji i wodociągów.

W mieszkaniu jednoizbowym z niszą sypialną, pokój mieszkalny można zupełnie estetycznie i wygodnie połączyć z kuchnią (rys. 22).

Opał pieca kuchennego może być wyszyskany przez umieszczenie przy nim buljera, t. j. wrzątnika. Woda gorąca może służyć do zmywania, a również na kąpiel, o ile umieścimy w sąsiedztwie łazienkę. Jednakże naogół urządzenie wrzątnika nie opłaca się (jeżeli w kuchni mało się pali).

W każdym nawet najmniejszym gospo-

rys. 21

Poranna toaleta i czesanie się służącej — wnęka dla służby nie wystarcza.

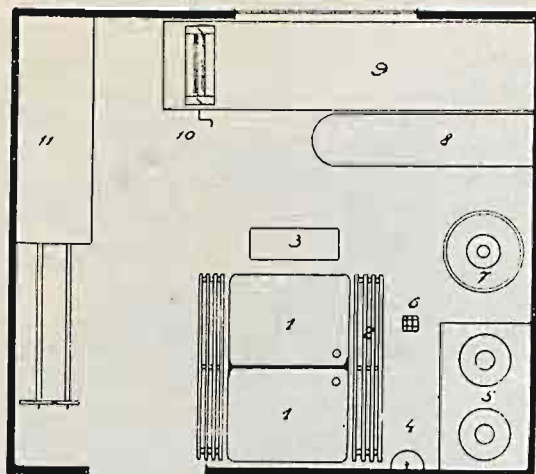
rys. 22

Kuchnia mieszkalna (mieszkanie jednoizbowe). Stół rozsuwany na 10 osób, tapczan do spania służący w dzień do siedzenia, pod oknem komoda-biureczko z wysuwającym blatem. Na środku pokoju składana zagroda dla dziecka (Model Z.P.D.)

darstwie, powinna być przewidziana chłodna wentylowana spiżarnia.

Wszelkie półki, czy to w spiżarni, czy w szafach i kredensach kuchennych powinny być niezbyt szerokie, a odległość tylko konieczna dla danych sprzętów; jest to ogromna oszczędność na miejsce. Potrzebna głębokość półek wynosi 20 do 25 cm. a odległość 20 i 25 cm. (tylko wyjątkowo dla butelek i większych naczyń — 33 cm.).

Skala 1:25

rys. 23

Plan racjonalnej pralni.

Służbowy pokój

W tych mieszkaniach, gdzie przewidziana jest służąca, powinien być pokój służbowy o wymiarach conajmniej $2 \times 2 = 4$ m. kw. Nisza kuchenna nie rozwiązuje sprawy, gdyż służąca będzie się myć, czesać i ubierać w kuchni (rys. 21). W zasadzie pożądane jest umieszczenie w pokoiku służbowym umywalni oraz szafy (rys. 7).

Pralnia

Pralnie przy lepszym wyposażeniu domu nieco większego, najlepiej rozwiązać według załączonego planu (rys. 23). W pralni umieszczamy w pobliżu kranu z wodą (4) i pieca kuchennego (5) balję dwuprzędziową skanalizowaną ułatwiającą pracę (1).

Piec kuchenny jest w pralni praktyczniejszy od dużego kotła wmurowanego, który jest kosztowny i w domu prywatnym nie opłaca się. Nad piecem kuchennym stosujemy „wrzątnik” o pojemności 100—200 litrów. Pod oknem umieszczamy duży stół z magłem (9) i obok niego deskę do prasowania (podnoszoną) (8). W rogu — suszarnia na bieliznę (11). Nieraz jest bardzo wygodnie urządzić pralnię na gó-

rze obok strychu. Unika się wtedy noszenia mokrej bielizny na górę oraz nieprzyjemnych zapachów w mieszkaniu, które często ciągną do niego, gdy pralnia znajduje się w suterenie.

Łazienka

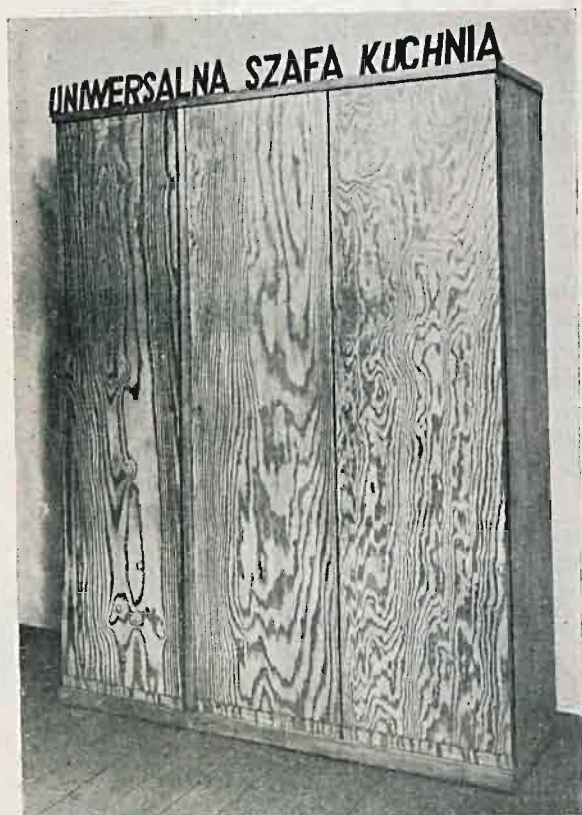
Łazienka nie powinna być zbyt mała, nie tylko ze względu na brak powietrza podczas kąpieli, ale i dlatego, ażeby w braku pralni, można było tam stosować niewielkie pranie, (co będzie dużo higieniczniej i wygodniej, niż w kuchni). Niewielkie pranie — to oszczędność na pracie i opale.

W każdym gospodarstwie powinno być przewidziane suche, wentylowane miejsce na brudną bieliznę.

rys. 24

Prysznic pokojowy i umywalnia zasuwana firanką (w domach nieskanalizowanych).

rys. 25

rys. 26

Uniwersalna szafa - kuchnia. model. Z. P. D. (projekt M. Chmieleńskiej).

Opis szafy - kuchni.

Szafa składa się z dwóch oddzielnych części, połączonych śrubami: spiżarni wentylowanej (rys. 20), oddzielonej płytą azbestową od właściwej kuchni ze sprzętem gospodarskim. W tej drugiej części zamkniętej drzwiami dwuskrzydłowymi składanymi, mieści się kuchenka do gotowania, garnki, talerze i różne przyrządy do przy-

gotowywania potraw; jedna z szuflad jest stolnicą, druga głębsza — to wysuwana zmywalnia. W dole przewidziane miejsce na stołek do pracy, dzbanek i wiaderko. Wysuwane blaty powiększają pole pracy. Na drzwiach rezerwar do mycia rąk. Półki w spiżarni — wykonane z listewek, przewiewne.

Przydział Kapitału oszczędnościowo-budowlanego

Zadaniem niniejszego jest sformułowanie kilku uwag o kolejności przydziału kapitału oszczędnościowo-budowlanego. Doniosłość zagadnień, dotyczących tej kolejności, jest uzależniona silnie od sytuacji gospodarczej kraju, w którym pracuje dana kasa oszczędnościowo-budowlana. W krajach o silnym przyroście bezwzględnym oszczędności pieniężnych łatwo jest kasie oszczędnościowo-budowlanej uzyskiwać wkłady obce¹⁾, wobec czego przeciętny i maksymalny okres wyczekiwania jest stosunkowo bardzo krótki²⁾, a sprawa kolejności przydziału jest dla członków kasy niezbyt doniosła, w sytuacji przeciwniej sprawa ta staje się paląca. W rzeczywistości omawiana zależność jest bardziej znacznie skomplikowana, niż to wyżej naskikcowałem, chodzi mi jednak o jaknajbardziej schematyczne przedstawienie sprawy.

Wspomniałem już o trzech systemach kolejności przydziału³⁾. Obecnie przedstawię jeszcze czwarty system t. z. „system kluczowy” i omówię w kilku słowach wszystkie cztery systemy i ich kombinacje.

Dotychczas zakładałem, że wszyscy oszczędzający wpłacają do kasy wkłady perjodyczne w zgóry ustalonej wysokości (np. każdy po 100 jednostek rocznie). Obecnie założymy, że wkład 100 jednostek rocznie stanowi obowiązkowe minimum, członkowie kasy wpłacają ponadto wkłady dodatkowe w dowolnej wysokości. Corocznie przy pomocy zgóry ustalonego klucza przypisuje się każdemu oszczędzającemu pewną liczbę „punktów”, uzależnioną od wpłaconych wkładów dodatkowych i ewentualnie od „sytuacji mieszkaniowej” oszczędzającego (od liczby zajmowanych pomieszczeń i liczby członków rodziny wspólnie zamie-

szkałych i t. p.⁴⁾). Pierszeństwo przydziału ma oszczędzający, który posiada maksymalną liczbę „punktów”.

W wypadku, gdy liczba t. zw. „punktów” jest uzależniona od wkładów dodatkowych w ten sposób, że zwiększenie wysokości tych wkładów, lub przyspieszenie ich wpłaty zwiększa liczbę „punktów” mamy do czynienia ze specjalnym wypadkiem systemu kluczowego, mianowicie z t. zw. „systemem wyścigowym”. Rozpatrzmy dwa elementarne i schematyczne przykłady zastosowania systemu wyścigowego.

Przykład XV⁵⁾. Przyjmujemy założenia przykładu I, z tem jednak, że stosowany jest system wyścigowy. Liczba „punktów” równa się sumie wpłaconych wkładów dodatkowych⁶⁾. Wysokość wkładów dodatkowych podaje zestawienie XV, przebieg operacji uwidoczniiony jest szczegółowo w tymże zestawieniu XV.

Przykład XVI. Przyjmujemy założenia przykładu XV z tą jednak różnicą, że a) liczbę „punktów” obliczamy jako sumę iloczynów postaci

$$\left(\begin{array}{l} \text{wkład} \\ \text{dodatkowy} \end{array} \right) \times \left(\begin{array}{l} \text{liczba lat, w ciągu których wkład} \\ \text{dodatkowy był ulokowany w kasie} \end{array} \right)^{7)}$$

wysokości wkładów dodatkowych są nieco różne od poprzednich (por. zestawienie XVI). W zestawieniu XVI znajdzie czytelnik szczegółowy opis przebiegu operacji.

⁴⁾ Uzależnienie liczby „punktów” od sytuacji mieszkaniowej oszczędzającego było, stosowane przez kasę oszczędnościowo-budowlaną „Devaheim” w Berlinie (por. Krahn i Kaltenboeck cyt. praca str. 53).

⁵⁾ Stosuję jednolitą numerację zestawień i przykładów w obrębie obu poprzednich notatek i notatki niniejszej.

⁶⁾ W rzeczywistości nie stosuje się tak prymitywnych kluczów!

⁷⁾ W obliczeniu przyjmuję dla prostoty, że każdy wkład dodatkowy został ulokowany na początku odnośnego roku operacyjnego.

¹⁾ Por. „Operacje oszczędnościowo-budowlane”, przykład VII i zestawienie VII.

²⁾ Por. „Operacje oszczędnościowo-budowlane”, zestawienie VIII.

³⁾ Por. „Operacje oszczędnościowo-budowlane”, ustęp przedostatni.

ZESTAWIENIE XV

Kontce roku	1-ego					2-ego				3-ego				4-ego				5-ego			6-ego																	
	wkłady		raty umorzeniowe			wkłady		raty umorzeniowe		wkłady		raty umorzeniowe		wkłady		raty umorzeniowe		wkłady		raty umorzeniowe	wkłady		raty umorzeniowe	liczba punktów														
(1)	obowiązkowe	dodatkowe	(4)	liczba punktów	(5)	obowiązkowe	dodatkowe	(8)	liczba punktów	(9)	obowiązkowe	dodatkowe	(10)	obowiązkowe	dodatkowe	(11)	raty umorzeniowe	liczba punktów	(13)	obowiązkowe	dodatkowe	(14)	raty umorzeniowe	liczba punktów	(17)	obowiązkowe	dodatkowe	(18)	raty umorzeniowe	liczba punktów	(20)	obowiązkowe	dodatkowe	(22)	raty umorzeniowe	liczba punktów		
A	100	100	0	100	0	0	100	0	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0
B	100	75	0	75	100	0	0	75	100	0	0	0	75	100	0	0	0	75	100	0	0	0	0	75	100	0	0	0	0	75	100	0	0	0	0	0	0	75
C	100	50	0	50	100	45	0	95	100	0	0	95	100	0	0	0	0	95	100	0	0	0	0	100	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	5
D	100	50	0	50	100	50	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E	100	70	0	70	100	25	0	95	100	50	0	145	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F	100	0	0	0	100	35	0	35	100	50	0	85	100	0	0	0	0	85	100	0	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15
Razem	600	345	0	0	500	155	100	0	400	100	200	0	200	0	400	0	0	100	0	0	455	0	455	0	25	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	945	755	700	600	555	45																																
Przeniesienie rezerwy	0	345	500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	555
Wpływy razem z przeniesieniem	945	1.100	1.200	600	555	600																																600
Kapitał przydzielony	600	600	1.200	600	0	600																																600
Rezerwa do przeniesienia	345	500	0	555																																		0
Osoba	A	D	E	C	F																																B	
Zwrot wkładów	200	300	445	395	485																																	600
Pożyczka	400	300	155	205	115																																	0

ZESTAWIENIE XVI

Koniec roku	1-ego			2-go			3-go			4-go			5-go			6-go									
	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow	Wkłady		liczba umorzeniowe punktow							
	obowiązkowe	dotatkowe		obowiązkowe	dotatkowe		obowiązkowe	dotatkowe		obowiązkowe	dotatkowe		obowiązkowe	dotatkowe											
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	
A	100	100	0	100	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0
B	100	75	0	75	100	0	0	150	100	0	0	225	100	0	0	300	100	0	0	375	25	0	0	0	450
C	100	50	0	50	100	45	0	145	100	0	0	240	0	0	100	0	0	100	0	0	0	0	0	0	5
D	100	50	0	50	100	50	0	150	100	0	0	250	0	0	100	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0
E	100	70	0	70	100	25	0	165	0	0	100	0	0	0	100	0	0	100	0	0	0	0	0	0	5
F	100	0	0	0	100	35	0	35	100	100	0	170	100	0	0	305	0	0	65	0	0	0	0	0	0
Razem	600	345	0	500	155	100	400	100	200	200	400	100	0	465	25	0	10	35	35	35	35	35	35	35	35
Przeniesienie rezerwy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wpływy razem z przeniesieniem	945	945	0	945	1,100	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200
Kapitał przydzielony	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600	600
Rezerwa do przeniesienia	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345	345
Przebieg kapitału	osoba	A	A	A	A	E	E	E	D	C	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F
	zwrot wkładów	200	200	200	200	295	295	295	400	395	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535	535
	pożyczka	400	400	400	400	305	305	305	200	205	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65

Ponieważ stosowanie klucza w zestawieniu XVI mogłoby się wydać czytelnikowi nieco niejasnym, podaję poniżej pełne obliczenie liczby „punktów” dla przykładu XVI:

Koniec pierwszego roku operacji — liczba punktów jest równa wysokości wkładu dodatkowego (ponieważ każdy wkład dodatkowy był ulokowany w kasie przez jeden rok).

Koniec drugiego roku operacji:

1) Obliczenie dla osoby A jest zbędne, ponieważ przydzielono jej już uprzednio kapitał oszczędnościowo-budowlany,

- 2) dla A $(75 \times 2) + (0 \times 1) = 150$;
- 3) dla C $(50 \times 2) + (45 \times 1) = 144$;
- 4) dla D $(50 \times 2) + (50 \times 1) = 150$;
- 5) dla E $(70 \times 2) + (25 \times 1) = 165$;
- 6) dla F $(0 \times 2) + (35 \times 1) = 35$;

Koniec trzeciego roku operacji:

- 1) Obliczenie dla osób A i E jest zbędne
- 2) dla B $(75 \times 3) + (0 \times 2) + (0 \times 1) = 225$;
- 3) dla C $(50 \times 3) + (45 \times 2) + (0 \times 1) = 240$;
- 4) dla D $(50 \times 3) + (50 \times 2) + (0 \times 1) = 250$;
- 5) dla F $(0 \times 3) + (35 \times 2) + (100 \times 1) = 170$;

UWAGA: Osobie D przypisano większą liczbę punktów niż osobie F, chociaż osoba D wpłaciła mniejszą kwotę dodatkowych wkładów (100 jednostek) niż osoba F (135 jednostek); (stosowany system daje przy równej sumie wkładów dodatkowych pierwszeństwo oszczędzającemu, który wcześniej wkłady dodatkowe ulokował).

Koniec czwartego roku operacji:

- 1) Obliczenia dla osób: A, E, D oraz C są zbędne
- 2) dla B $(75 \times 4) + (0 \times 3) + (0 \times 2) + (0 \times 1) = 300$
- 3) dla F $(0 \times 4) + (35 \times 3) + (100 \times 2) + (0 \times 1) = 305$

Koniec piątego i szóstego roku operacji.

Pozostaje tylko osoba B. Obliczenie liczby punktów jest właściwie zbędne. Po-

daję jednak dla zupełności rezultaty w zestawieniu XVI.

Każdy z następujących systemów elementarnych kolejność przydziału:

- 1) losowanie,
- 2) kolejność wstąpienia do kasy,
- 3) balotowanie,
- 4) stosowanie kluczy (w szczególności kluczy wyścigowych),

posiada swoją historję i literaturę, zwolenników i przeciwników. Wyjątek stanowi może system balotowania (stosowany niegdyś w Angliji), w którego obronie dzisiaj nikt, jak się zdaje, nie staje. Przeciwno systemowi losowania wysuwane są zwykle zarzuty „natury etycznej”. Nie widzę w każdym razie powodu, dla którego losowanie w operacjach oszczędnościowo-budowlanych miało być bardziej godne „potępienia”, niż powszechnie niemal przyjęte losowanie przy umarzaniu obligacyj i listów zastawnych oraz polis kapitalizacyjnych. Za stosowaniem kluczów wyścigowych przemawia przedewszystkiem to, że klucz taki stanowi bodziec do zwiększenia wkładów, co jest pożyteczne dla ogółu oszczędzających, gdyż przeciętny (a nieraz i maksymalny okres) wyczekiwania zostaje skrócony. Czy systemy wyścigowe są bardziej „sprawiedliwe” od innych można wątpić — wkład dodatkowy jest często nie rezultatem oszczędzania, ale powstaje z pożyczki (zaciągniętej choćby u lichwiarza); „dobrze poinformowany” członek kasy (np. członek zarządu kasy), o ile posiada dostatecznie wysoki kredyt może nieraz bez trudności „zakasować” innych przy pomocy b. wysokiego wkładu wpłaconego tuż przed chwilą przydziału i „zgarnąć” kapitał oszczędnościowo-budowlany.

W praktyce dobrze prowadzone kasy oszczędnościowo-budowlane stosują zwykle systemy kombinowane przydziału (np. skombinowanie losowania z wyścigiem i t. p.), co daje stosunkowo najbardziej racjonalne rezultaty.

Z Polskiego Towarzystwa Reformy Mieszkania

Zebranie Towarzystwa w Banku Gospodarstwa Krajowego, na którym wygłosili referaty pp. Tadeusz Garbusiński i Michał Kaczorowski p. t. „Osiedla Podmiejskie w Niemczech, Belgji, Włoszech i Anglii”, odbyło się w dniu 11 stycznia 1934 roku. Zebranie to cieszyło się wielkiem powodzeniem, obecnych było 150 osób.

Ankieta w sprawie nasłonecznienia mieszkań została rozesłana do wszystkich członków P. T. R. M. Nadeszło kilka, ciekawie ujmujących tę kwestję odpowiedzi. Ponieważ jednak Towarzystwo pragnęło by opracować swoje wnioski na podstawie większej ilości odpowiedzi, termin ich nadsyłania został przedłużony do dnia 1.II r. b.

Ceny małych mieszkań.

Pobieżna obserwacja warszawskiego rynku mieszkaniowego w najbardziej gorącym dla transakcji mieszkaniowych okresie — na początku jesieni w roku ubiegłym — wskazywała na niepokojący fakt nieproporcjonalnie nikłej podaży małych mieszkań w stosunku do mieszkań średnich, a zwłaszcza dużych. Układ stosunków w tym zakresie, wykazujący wyraźnie podobieństwo do obserwowanego w Niemczech, gdzie poczyniono szereg badań nad tem zjawiskiem, skłonił Polskie Towarzystwo Reformy Mieszkania do przeprowadzenia na terenie Warszawy ankiety, mającej na celu scharakteryzowanie poziomu cen małych mieszkań. Ankieta pomyślana była ze względu na brak dostatecznych środków wąsko, — jednakże wyniki jej, nie mogąc wskutek fragmentarycznego charakteru rozstrzygnąć niezwykle ważnego zagadnienia ilości wolnych małych mieszkań w Warszawie pozwoliły na potwierdzenie wniosków z obserwacji rynku. Analiza kształtowania się wysokości komornego i odstępnego w zależności od wielkości mieszkania w związku z ogólnym prawem popytu i podaży wyraźnie wskazuje na niepokojący w wysokim stopniu objaw braku mieszkań najmniejszych.

Jak już wspomnieliśmy, ankieta pomyślana została w dość wąskich ramach — ograniczono się wyłącznie do mieszkań 1, 1½, 2, 2½ i 3-izbowych; w ten sposób jednak w zasięgu ankiety znalazły się wszystkie typy mieszkań robotniczych. Badania

przeprowadzono w najcharakterystyczniejszych okręgach, a mianowicie: w śródmieściu, na Woli, Pradze, Żoliborzu i w kolonjach Staszycy i Lubeckiego, przyczem podstawą ankiety były ogłoszenia w „Kurjerze Warszawskim”; pozatem dane, dotyczące mieszkań w domach przedwojennych, uzyskiwano częściowo od pośredników. W ciągu 1 miesiąca zbadano 169 mieszkań. Kwestionariusz uwzględniał wielkość mieszkań — przyczem ze względów praktycznych ograniczono się do podania ilości izb, a nie kwadratury mieszkania; następnie wielkość izb — z podziałem na małe, średnie i duże, przyjmując jako granicę izb małych — 16 m², średnich — 22 m² oraz duże — ponad 22 m², następnie rodzaj ogrzewania i oświetlenia, piętro i położenie od frontu, względnie w oficynach, kanalizacja i wodociąg, posiadanie łazienki, klozetu, balkonu, pokoju służbowego, stan mieszkania, oraz żądane komorne i ewentualne odstępnego. Wyniki przeprowadzonych badań charakteryzują poniżej podane zestawienia.

Zanim przystąpimy do wyciągania jakichkolwiek wniosków, należy stwierdzić, że wskutek niewielkiej ilości spostrzeżeń w niektórych grupach, liczby powyższe nie mogą mieć charakteru bezwzględniego; komplikuje również sprawę fakt, że mieszkania w poszczególnych grupach różnią się od siebie znacznie, zarówno pod względem wyposażenia w nowoczesne wygody, jak i swego stanu, wahając się pod tym

ZESTAWIENIE I.

Komorne i odstępné w domach podlegających prawu o ochronie lokatorów.

Ilość izb	Warszawa			Śródmieście			Wola			Praga		
	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	odstępne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	odstępne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	odstępne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	odstępne
1	21	34.42	295.30	7	41.00	410.00	8	29.73	263.30	6	33.20	200.00
1 ¹ / ₂	3	55.00	675.00	3	55.00	675.00	—	—	—	—	—	—
2	32	48.53	591.00	10	59.80	685.00	15	39.53	548.60	7	51.30	230.00
2 ¹ / ₂	1	60.00	600.00	1	60.00	900.00	—	—	—	—	—	—
3	37	78.58	950.00	13	91.07	1.288.40	16	73.60	840.00	8	67.60	712.00

ZESTAWIENIE II.

Komorne w domach powojennych.

Ilość izb	Warszawa		Śródmieście		Wola		Praga		Kolonje Staszycy i Lubeckiego		Żoliborz	
	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne	Ilość zbadanych mieszkań	komorne
1	8	69.00	1	130	2	76.00	2	47.5	—	—	3	58.33
1 ¹ / ₂	1	50.00	—	—	—	—	—	—	—	—	1	50.00
2	23	99.69	2	190	5	86.60	9	79.5	4	138.75	3	100.00
2 ¹ / ₂	1	90.00	—	—	—	—	1	90.0	—	—	—	—
3	42	153.39	4	200	9	122.50	14	134.30	10	193.88	12	138.30

względem od luksusowych niemal, kawalerskich mieszkań w śródmieściu, aż do stojących na pograniczu zamieszkalności „schronów” robotniczych na krańcach stolicy. Tem niemniej jednak niewielkie stosunkowo odchylenia cen w zależności od stanu mieszkania, a wyraźne odbicie się na cenach jego położenia, potwierdzają typowość cyfr powyższych, na co również wskazuje zjawisko, że średnie arytmetyczne przypadają z reguły w miejscach największego skupienia i w środku szeregów statystycznych.

Przechodząc do omówienia zestawień, należy zwrócić uwagę na fakt, że niezależnie od wielkości mieszkań, ich komorne, zarówno jak i odstępné jest niepomier-

nie wyższe w śródmieściu niż we wszystkich innych okręgach. Przyczyną tego zjawiska jest odrębny charakter małych mieszkań w śródmieściu, o typie kawalerskim, lub poszukiwanym przez element drobno-mieszczanski, podczas gdy na krańcach, mają one charakter wyłącznie robotniczy; drugim czynnikiem jest również wyposażenie mieszkania, z reguły nierównie lepsze w śródmieściu — z pośród 40 zbadanych mieszkań 1 i 2-izbowych na Woli zaledwie 11 posiadało klozety, a 13 było położonych w domach nieskanalizowanych. Pod tym względem liczby uzyskane przez ankietę nie są jeszcze bynajmniej tak pesymistyczne, jeżeli nieco wcześniejsza ankietą Instytutu Spraw

Spółecznych stwierdziła na 101 zbadanych mieszkań robotniczych w Warszawie jedynie 15 położonych w domach skanalizowanych.

Drugim zjawiskiem, rzucającem się w oczy w zestawieniu I, jest ciekawy stosunek cen mieszkań par excellence robotn. 1 i 2 izbowych w dwóch dzielnicach robotniczych na Woli i na Pradze: komorne w domach przedwojennych jest niższe na Woli — to skutek gorszego wyposażenia i braku kanalizacji, natomiast odstępné jest wyższe na Woli, co wskazuje na większy popyt; podobnie jak odstępné, przedstawiają się ceny komornego w domach nowych, kształtujące się na wolnym rynku — są one wyższe na Woli, zwłaszcza wobec niewielkiej ilości tego typu mieszkań.

Jeżeli chodzi o wysokość komornego w stosunku do **wielkości** mieszkań, to ankieta raz jeszcze potwierdziła wysuwana niejednokrotnie przez P. T. R. M. tezę, że najdroższe są mieszkania najmniejsze, jednoizbowe, mieszkania wyłącznie robotnicze.

Jak wynika z zestawień I i II zjawisko to występuje we wszystkich okręgach, zarówno dla domów przedwojennych, jak i dla nowych, przyczem różnice pomiędzy kosztem izby w mieszkaniu, a izbą jako samodzielny mieszkaniem, wahają się w domach starych od 22 do 34% dla mieszkań 2-izbowych i od 15 do 30% dla 3-izbowych; w domach nowych od 5,7 do 43,1% w 2-izb. i od 5 do 50% w 3-izbowych lokalach. Jak widać, wahania są znacznie większe w domach nowych i wpływają z nierównomiernej podaży różnego typu lokali w poszczególnych dzielnicach. Tak np. niezwykle ostro odczuwa się brak małych mieszkań w kolonjach Staszycy i Lubeckiego.

Inaczej przedstawia się sprawa odstępnego, którego cena nieusztynwiona ustawowo, kształtuje się wyłącznie w stosunku do popytu i podaży. Odstępné w istocie jest skapitalizowaną rentą różniczkową, osiąganą na skutek różnicy komornego w domach nowych i starych dzięki usztywnieniu cen w domach podlegających ustawie o ochronie lokatorów. Jak wynika z

zestawienia I-go i II-go, okres amortyzacji w mieszkaniach 1 i 2-izbowych waha się około 12 miesięcy, podczas gdy w lokalach 3-izbowych sięga okresu dłuższego — 18 miesięcy. Jednocześnie dawała się odczuć na rynku większa podaż mieszkań dużych — 5 i 6 izbowych, wynajmowanych jedynie za komorne — bez odstępnego, pozwala to przypuszczać, że maksymalne odstępné pobierane jest za mieszkania 3-izbowe.

To zjawisko najwyższej ceny odstępnego, mieszkań 3-izbowych, jest niewątpliwie skutkiem popytu na tego typu lokale, spowodowanego przez masową ucieczkę od wielkich mieszkań, zajmowanych w okresie wysokiej koniunktury; duży koszt konserwacji tych lokali oraz ustawowe lub faktyczne usztywnienie komornego nie pozwala na ich utrzymywanie wobec znacznej zniżki płac i jednocześnie stale postępującej deflacji. Lokale 3-izbowe stały się w tych warunkach najbardziej poszukiwane, będąc minimum mieszkaniowym dla klas społecznych, przyswyciających do wyższej stopy życiowej.

Wracając do mieszkań 1-2-izbowych zauważyć należy, że komorne w granicach około 30—40 zł. nie mieści się absolutnie w ramach budżetu przeciętnej rodziny robotniczej, który z dużą dozą prawdopodobieństwa ustalić można na 100 zł. miesięcznie. Komorne stanowiłoby 30—40% zarobku, podczas gdy jeszcze w 1928 r. wynosiło ono 4,8% budżetu robotniczego. (Mały rocznik Statystyczny).

Wspominaliśmy już wyżej, że drożyzna małych lokali jest rezultatem coraz dotkliwiej dającego się odczuć ich braku na rynku. Przyczyną tego zjawiska, z jednej strony jest jak i w mieszkaniach większych przenoszenie się rodzin zubożałych do lokali najmniejszych, niechętné wyzbywanie się ich przez właścicieli dotychczasowych, oraz zjawisko przyrostu ludności miejskiej, z drugiej zaś, przedłużane wciąż moratorium mieszkaniowe, uniemożliwiająca eksmisję niepłacących komornego bezrobotnych lokatorów. Prawo to — będąc koniecznością w istniejących stosunkach i przynosząc niewątpliwą ulgę dla warstw robotniczych, znajdujących się w niezwy-

kle ciężkiej sytuacji, bynajmniej nie opowanej przez obecną organizację pomocy bezrobotnym, wpływa jednak niekorzystnie na konserwację domów o małych lokalach. Na 63 mieszkania 1 i 2-izbowe, zbadane na Woli i na Pradze, 22 mieszkania, a więc 35% sklasyfikowano jako będące w stanie „złym” — a niejednokrotnie, tylko dzięki brakowi odpowiedniej rubryki, nie figuruje w kwestjonariuszu słowo „ruina”. Z 24 mieszkań, uznanych za pozostające w stanie „dobrym” — 99% znajduje się w domach nowowynbudowanych.

„Dachy domów robotniczych ciekna” —

tytuł proletarjackiego reportażu staje się z dnia na dzień regułą, z dnia na dzień domy te niszczeją, wychodzą niejako z obiegu. **Ilość mieszkań robotniczych kurczy się.**

Kurczenie się ich ilości przy równoczesnym wzroście zapotrzebowania, powodowanym stałym przyrostem ludności miejskiej, musi powodować dalsze zagęszczenie rynku małych mieszkań, dalsze pogorszenie warunków mieszkaniowych mas robotniczych. W tych warunkach rozpoczęcie masowej budowy mieszkań robotniczych staje się nakazem chwili.

J. M. i M. K.

ZJEDNOCZONE FABRYKI PORTLAND - CEMENTU

„FIRLEY“ S. A.

Warszawa, ul. Czackiego 14, tel. 5-12-33

Produkują w fabrykach w Rejowcu, Górcie i Wejherowie cement portlandzki o wytrzymałościach, znacznie przewyższających wymagania Polskich Norm.

Wytrzymałość normalnej zaprawy cementowej naszego cementu **portlandzkiego** przewyższa znacznie normy, przewidziane dla cementów **wysokowartościowych** i niczym się nie różni od wytrzymałości cementów **wysokowartościowych**, wypuszczonych na rynek przez inne polskie cementownie.

Zdolność produkcyjna naszych cementowni przekracza 400.000 ton rocznie

Jedyny dach ogniotrwały

**c i e p ł y
t a n i
l e k k i**

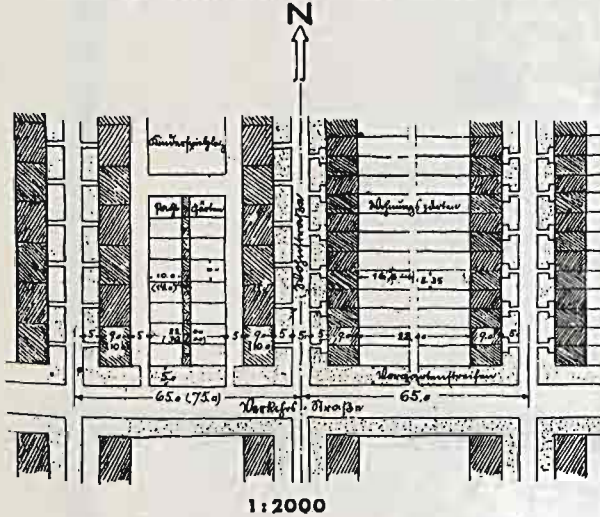
E T E R N I T

Informacje i Sprzedaż: Warszawa, Czackiego 14, telefon Nr. 203-83

Z pism i wydawnictw

D. B. Z. Deutsche Bauzeitung Nr. 49.6 grudnia 1933 Dipl. ing. E. Neumann Riesa. Die Deutsche Arbeiterwohnung.

W artykule tym autor podaje krytykę reprodukowany przez nas w Nr. 9 r. z. projekt najtańszego domku robotniczego, zwalczając przede wszystkim proponowane przez arch. Walter Kratze nieprzewietrzane, niskie wnęki sypialne. Ze swej strony autor przeciwstawia projektom Kratze rozwiązanie taniego mieszkania przez budowę jednorodzinnych lub czterorodzinnych domów szeregowych.

rys. 27

Plan parcelacyjny (1:2000)

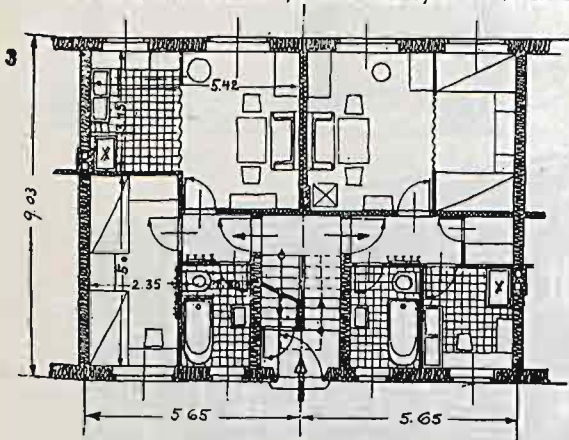
Na mieszkanie wypada (łącznie z ulicą mieszkalną) w domach o 4 najmniejszych mieszkaniach — 91,8 m. kw. — w domach o 4 mieszkaniach większych 129,5 m. kw., dla domów jednorodzinnych 173,5 m. kw.

rys. 28

Ulice mieszkalne

Szerokość ulicy 5 m
Przedogródek 5 „
odległość domów 5 „

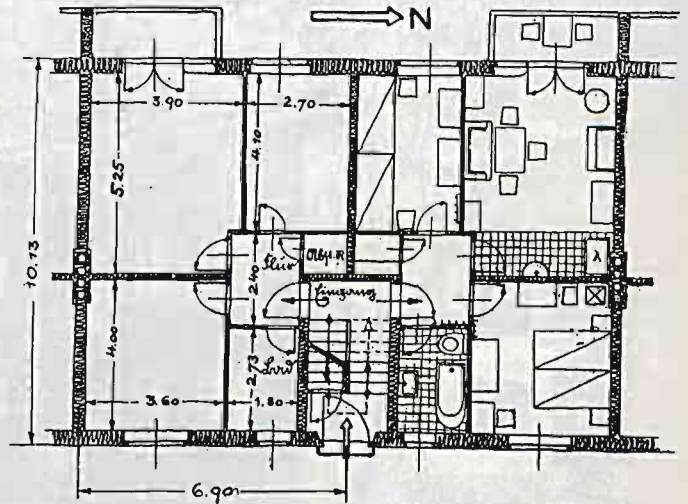
Typ A

4-o rodzinny dom o mieszkaniach najmniejszych.

Typ A. Pow. mieszkalne łącznie z kuchnią 31,9 pow. użytk 39 m. kw., pow. zabud. 25,6 m. kw.

Typ B. Pow. mieszkalne (bez kuchni) 22,5 m. km. pozostałe jak typ A.

Typ B

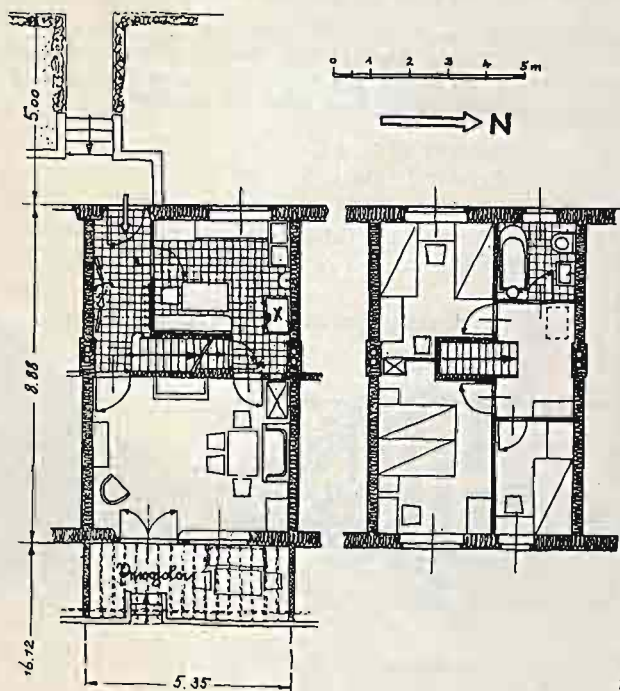

rys. 30

4-o rodzinny dom mieszkalny

pow. miesz. łącznie z kuchnią — 45,5 m².
pow. użytkowa — 56,0 m².
pow. zabud. — 35,0 m².

W domach czteromieszkańkowych przestrzeń pomiędzy domami - jest użytkowana na wspólny plac zabaw dla dzieci i ogródki dzierżawione, domy jednorodzinne mają ogródki własne.

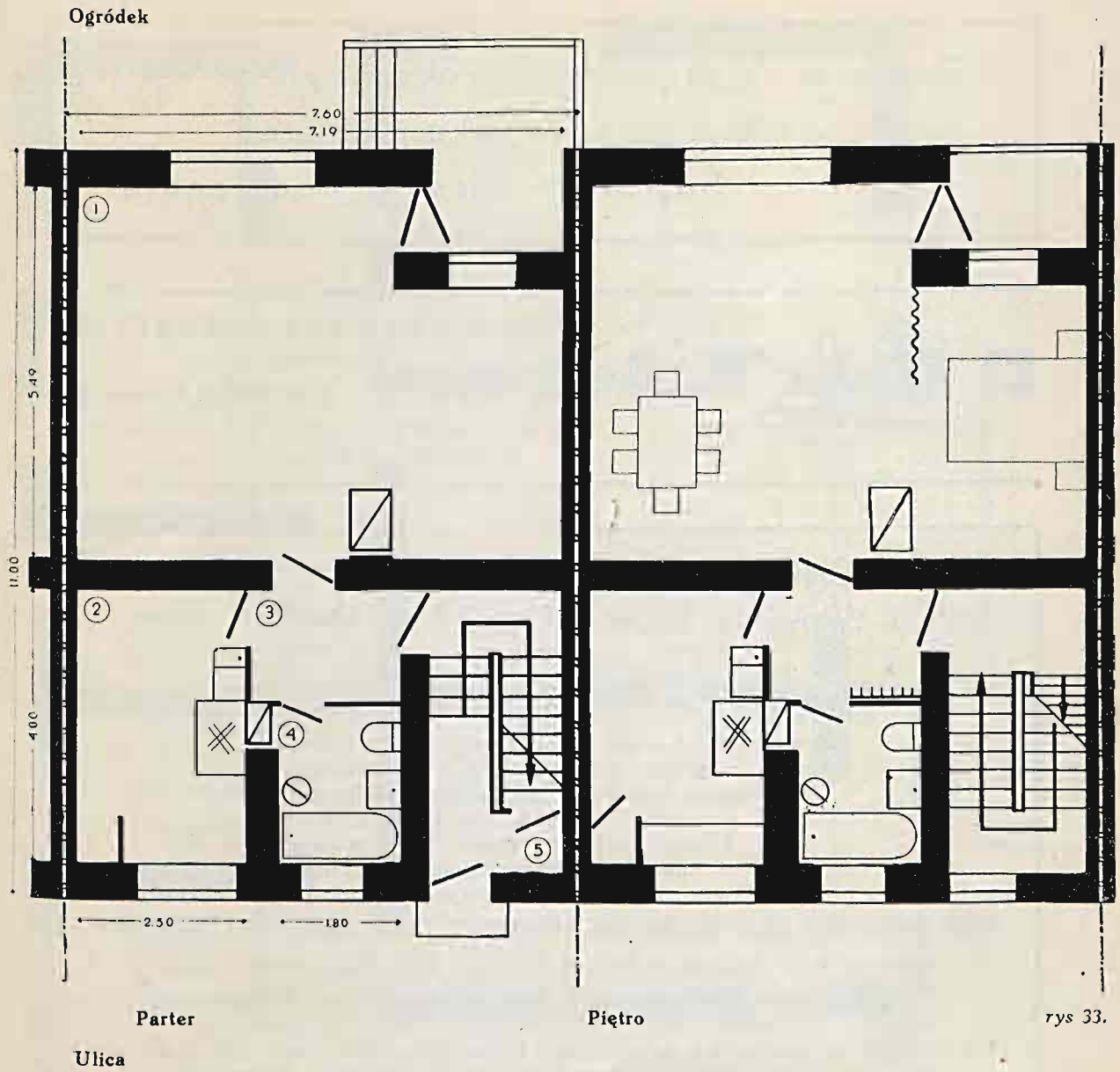

Dom jednorodzinny		
Pow. mieszk. z kuchnią	60	m kw.
„ użytkowa	75	„ „
„ Zabudow	47.6	„ „

rys. 31

Rys. 32. Dom szeregowy proj. arch. L. Tomaszewskiego (plan rys. 33).

Z katalogu projektów Konkursu B.G.K. (proj. arch. L. Tomaszewski).

Plan elementu domu szeregowego, złożonego z jednego mieszkania na parterze, drugiego na piętrze.

Decydując się na podróż, rzuć okiem
na informacje o komunikacji lotniczej!
Samoloty kursują codziennie

BIURO MIERNICZO-PARCELACYJNE

przeprowadza

POMIARY, PARCELACJE

miejskie, podmiejskie, pomiary miast oraz subsydjuje.

WARSZAWA, ul. Trębacka 4. Tel.: 211-76.

JEŻELI CHCESZ ZBUDOWAĆ SWÓJ WŁASNY DOM DOBRZE I TANIO,

a z a t e m:

wiedzieć gdzie i jak uzyskać kredyt

jak zredukować koszty budowy

jak zawrzeć umowę z architektem i przedsiębiorcą

jak i gdzie uzyskać ulgi dla budujących

jak się zorientować w gęstwinie przepisów prawnych

i wreszcie zapoznać się z dobrymi radami,

których jedynym celem jest oszczędzenie ci

niemiłych niespodzianek w każdej czynności

związanej z budową twego domu własnego.

KUP PORADNIK DLA CHCĄCYCH BUDOWAĆ P. T. „TANI DOM WŁASNY”

pierwszy tego rodzaju w Polsce, tylko za Zł. 1.50.-, wydany stara-

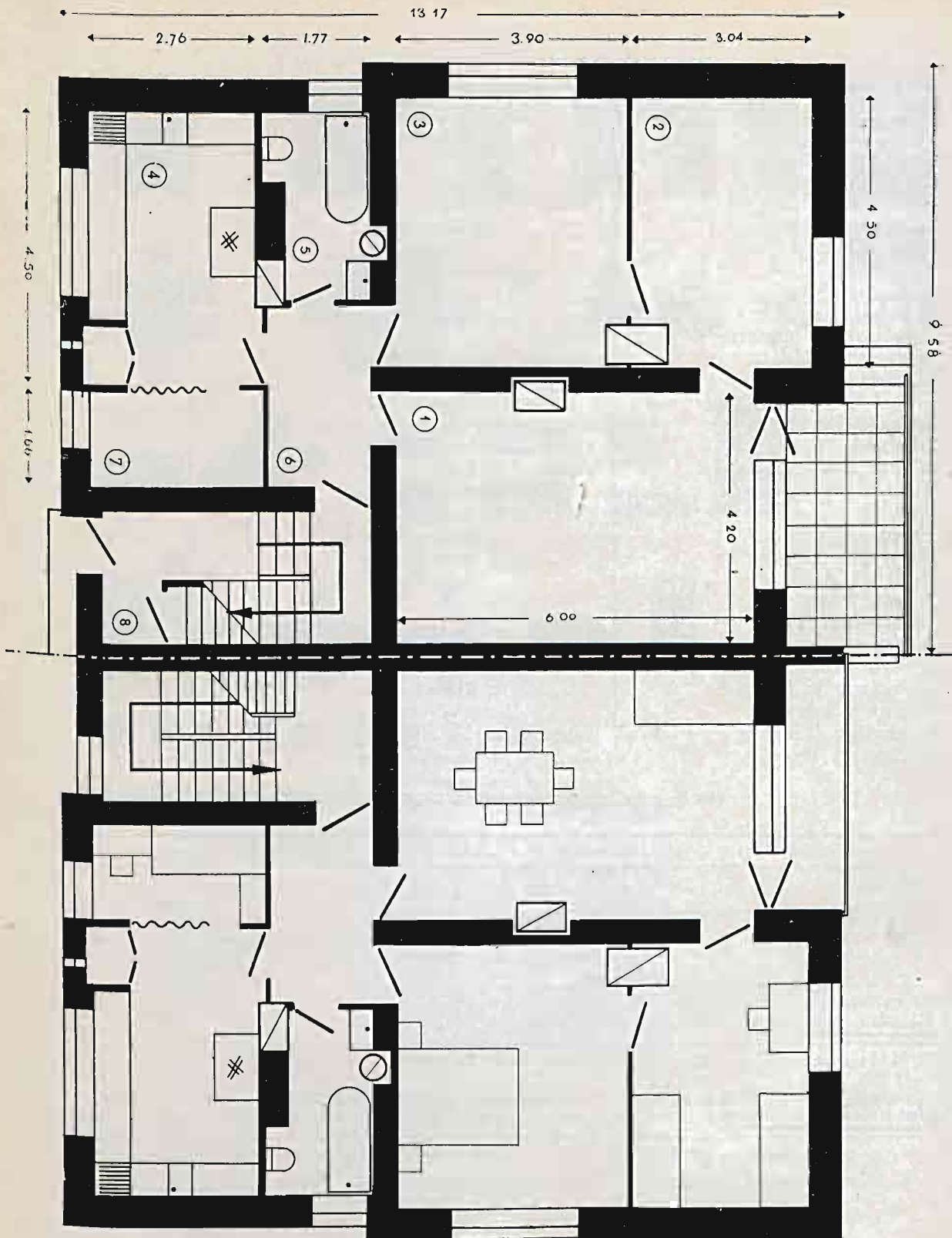
niem Komitetu Wystawy „Tani Dom Własny” przez Czasopismo

„Dom Osiedle Mieszkanie”

Do nabycia we wszystkich księgarniach i kioskach w Warszawie i na prowincji

oraz w Administracji Miesięcznika „Dom Osiedle Mieszkanie”,

Warszawa, Krakowskie Przedmieście 5 m. 5

Z konkursu B. G. K. plan domu bliźniaczego cztero-mieszkanowego proj. arch. arch. M. Wroczyńska i M. Łokickowski.

IMIĘ i NAZWISKO	ADRES	Telefon
Brukalska Barbara	Warszawa, ul. Niegolewskiego 8	11-15-88
Brukalski Stanisław	" " " "	"
Dietz D'Arma Leon	Katowice, ul. Ligonia 10 m. 12	6-08
Filipkowski Stanisław	Warszawa, ul. Mokotowska 51/53 m. 20	8-11-20
Goldberg Maksymiljan	" " Nowogrodzka 18	9-98-07
Gutt Romuald	" " Wrońskiego 5	705-75
Jankowska Nina	" Żoliborz, ul. Kochowskiego 2	11-67-48
Jankowski Józef	" " " " " "	"
Jasiński Henryk	Kraków, ul. Studencka 19	160-80
Kopkowicz Franciszek	Zakopane, willa „Boryna“	
Kurkiewicz Helena	Warszawa, ul. Włodarzewska 17 m. 52	8-20-91
Lachert Bohdan	" " Katowicka 9	10-25-33
Łokcikowski Mieczysław	" " Elektoralna 28 m. 15	644-82
Maciejewski Eugenjusz	Gdynia, Góra Focha, Spółdz. Bud. Mieszkań Ekonom.	14-99
Michejda Tadeusz	Katowice, ul. Poniatowskiego 19	991
Nowakowski Tadeusz	Warszawa, „ Polna 52	8-50-58
Neufeld Mieczysław	" " Szopena 4 m. 5	8-85-74
Paprocki Adam	" " Sucha 18	8-46-44
Różański Stanisław	" " Filtrowa 81 m. 1	9-16-83
Rutkowski Hipolit	" " Polna 52 m. 3	
Syrkus Helena	" " Senatorska 38	754-76
Syrkus Szymon	" " " "	"
Stefanowicz Jan	" " Akademicka 1	8-59-34
Szanajca Józef	" " Glogiera 5	8-28-68
Szperling Jan	" " Pankiewicza 4	9-81-98
Tomaszewski Leonard	" " Korzeniowskiego 6	8-26-05
Weker Waclaw	" " Nowogrodzka 27	9-27-31
Witkowski Tadeusz	Lublin, ul. Zielna 4 m. 9	
Zborowski Bruno	Warszawa, ul. Korzeniowskiego 6	8-18-36

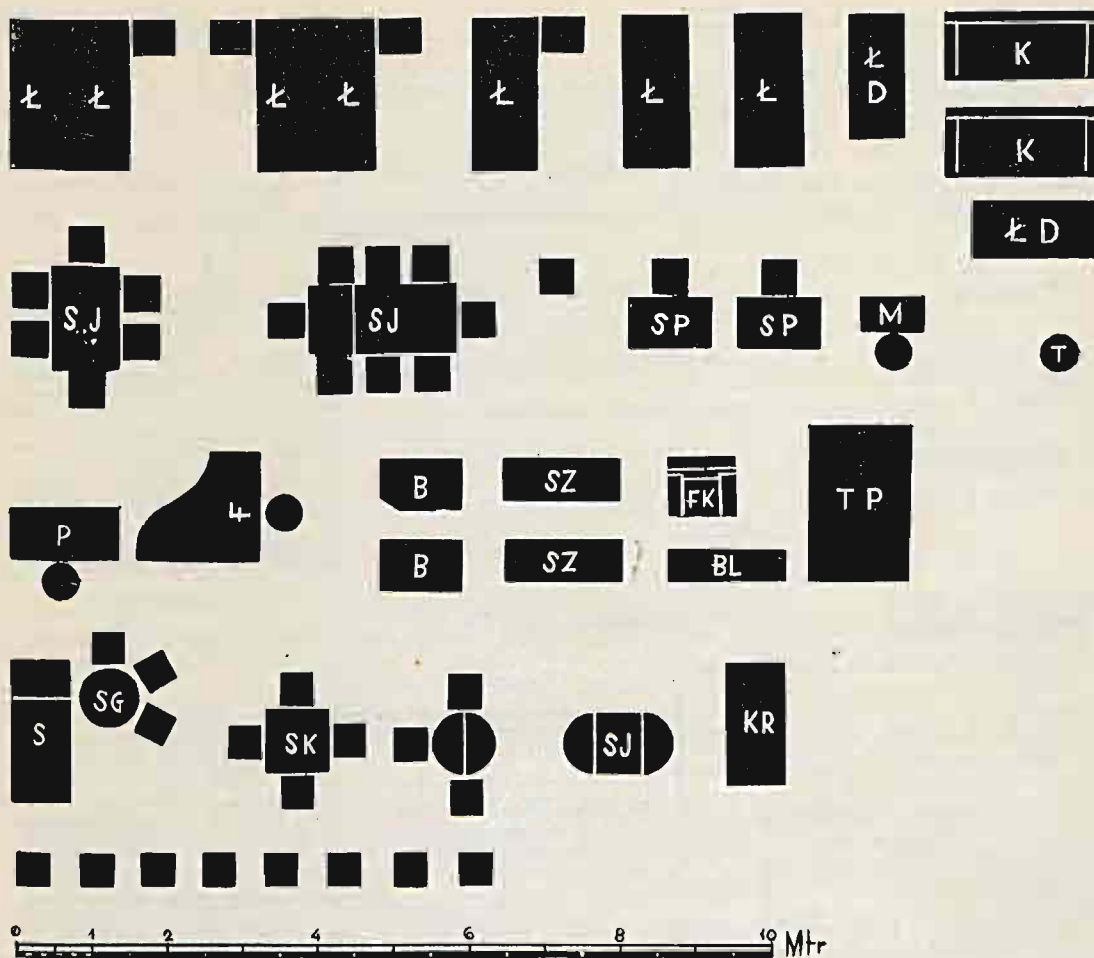
FIRMA	ADRES	Telefon	Uwagi
Blacha			
D/H A. Gepner	Warszawa, ul. Grzybowska 27	655-5 690-27	Blacha cynkowa i pocynkowana, mosiądz, miedź, aluminium, ołów i t. p. w surowcach i półfabrykatakach.

Blacha cynkowa

D/H Herman Meyer, Sp. Akc.	Warszawa, ul. Traugutta 2	603-84	
----------------------------	---------------------------	--------	--

Betonowe Wyroby

Fabryka Wyrobów Betonowych K. Gagatnicki, S. Modelski i B. Stopczyński	Warszawa, Tyszkiewicza Nr. 25	605-95	Schody, posadzki, krążki do kwietników, trniki wazony, płyty, kręgi studzienne, słupy i t.p.
--	-------------------------------	--------	--

rys. 35

ŁŁ -- łóżko podwójne.
 Ł -- łóżko.
 ŁD -- „ „ dzieciinne.
 K -- kanapa.
 SJ -- stół jadalny.
 SP -- „ „ do pracy.
 T -- taboret.
 M -- maszyna do szycia.
 F -- fortepian.
 B -- bielizniarka.
 Sz -- szafa.

FK -- fotel klubowy.
 BL -- biblioteka.
 SG -- stół gabinetowy.
 S -- sofa.
 KR -- kredens.
 SK -- stół do kart.
 TP -- tapczan.
 P -- pianino.

Kwadraciki oznaczają krzesła, prostokąty przy łóżkach — nocne stoliki.

Powyższe wycinanki odpowiadają normalnym rozmiarom mebli. O ile posiadamy meble innych rozmiarów, możemy je wyciąć z papieru. Każdy centymetr wycinanki odpowiada jednemu metrowi rzeczywistych wymiarów. Wyciąć i wypróbować na planach (rys. 33 i 34).

Dzięki „wycinankom“ możemy „przymierzyć“ meble i ustalić rozkład przyszłego mieszkania.

Budowlane przedsiębiorstwa

Przedsięb. Robót Budowl. i Kanalizac. I. Tyller	Łódź, ul. Trębacka 18	162-09 171-38	
T. R. B. — Tow. Rob. Bud. inż. Bogusław Lencki i S-ka sp. z ogr. odp.	Warszawa, ul. Śniadeckich 6 Oddział w Toruniu, róg Mickiewicza i Matejki.	964-12	
B. Missir i S-ka Przeds. Inż. Budow. Sp. z o. o.	Sosnowiec, ul. Dęblińska 7	133	
Terrabona Sp. z o. o.	Warszawa, ul. Korzeniowskiego 6	918-12	Roboty budowlane Szlachetne wyprawy fasadowe „Terrabona” Roboty lastrikowe
„Budostol” Sp. z o. o.	Warszawa, Wolska 58	321-07 251-33	Domy drewniane stolarszczyzna budowlana materiały drzewne stolarskie i budowlane z własnych tartaków
Metzler Józef	Poznań, Marsz. Focha 99.	76-84	Wykonywanie robót pod i nadziemnych.

C e r a m i k a

Pomorskie Zakłady Ceramiczne tow. akc.	Grudziądz		Dachówki (karpówka żłobiona, holenderka i rzymska)
Fabryka wyrobów szamotowych i fajansowych S. A. Skawina	Skawina k. Krakowa	Kraków 110-80	Najlepsze szamotowe kafle białe i kolorowe.
Władysław Sadłowski mistrz zduński	Warszawa, Pl. Grzybowski 3/5 w głębi podwórza kościoła Wszystkich Świętych	227-37 8-65-07	Budowa pieców, kuchennych kafle majolikowe i białe z własnej fabryki. Piece przenośne.

Izolacje

„GUDRONIT” — W. Ciszewski Specjalna fabryka materiałów izolacyjnych egz. od r. 1875	Warszawa, ul. Krak. Przedm. 17	611-45 10-10-45	Zabezpieczenie budowli od wilgoci. Niszczenie grzyba drzewnego w bu- dowlach. Krycie dachów. Roboty asfaltowe. Dosta- wa wszelkich materiałów izolacyjnych własnej produkcji
--	--------------------------------	--------------------	---

Izolacje

„ORŁOROG” dawn. Orłowski, Rogowicz i S-ka	Warszawa, ul. Królewska 8	701-23	Fabryka izolacji korko- wej, Bituminy, Aquiso- lu, Impregoliny. Zabe- ezpieczenie budowli od wilgoci. Krycie i izolacja dachów. Robo- ty asfaltowe. Wszel- kie materiały izola- cyjne.
Biuro Techniczne Stankiewicz i S-ka inżynierowie	Warszawa, ul. Widok 23	304-88	Conco, materiały az- bestowo-włókniste, wo- dochronne, do izolacji. oraz wykonywanie ro- bót, izolacje ciepło i zimnochronne
Zakłady Przemysłowe „WUKO” fabryki przetworów bitumicznych i smo- lowych oraz wszelkich materj. izolac.	Zarząd Warszawa, ul. Królewska 35	647-87 685-59	Wukolit. Wukotekt. Wukolor. Papy bitumicz- ne i kolorowe. Wukolit masa izolac., inne ma- terj. izolac., lakiery da- chowe zwyczaj. i kolorowe.

Krzewy, kłaczka, kwiaty

Zakł. ogr. M. Reicherowej	Ożarów pod Warszawą	podm. 2 Ożarów 3	bzy pienne, krzaczaste róże pnące, kłaczka, konwalje
---------------------------	---------------------	---------------------	--

C e m e n t

D/H Herman Meyer Sp. Akc.	Warszawa, ul. Traugutta 2	602-84	
---------------------------	---------------------------	--------	--

Drzewne wyroby

JAN KASPERSKI Zakład wyrobów drzewnych.	Warszawa, Żytnia 11	294-16	Drobne wyroby z drze- wa do domowego użytku: Deski do prasowania, ta- borety do czyszczenia obuwia, ramiączka, ap- teczki domowe, bidety oraz pudełka i skrzynki do aparatów technicznych.
--	---------------------	--------	---

Elektryczne oświetlenie

A. OKOŃ istn. od 1916 r. Konces. Zakł. Elektrotechn.	Warszawa, Mokotowska 41	8-07-99	Instalacje elektryczne i radio, żyrandole, lampy, abażury i t. p.
---	-------------------------	---------	---

Gazowe: piecyki kąpielowe, kuchnie i t. p.

Stanisław Cohn	Warszawa, ul. Senatorska 36	641-61 641-62	
 Fabryka JAN SERKOWSKI S. A.	Warszawa, Nowolipie 78	11-06-12 11-63-87	Gazowe piece kąpielowe ATIS, gazowe kuchnie, kuchenki i t. d. Kuchen- ki spirytusowe ATIS. Elektryczne lampy. Żyrandole.

Meble stalowe

J. NEUFELD	Warszawa, Brukowa 4	10-14-66	Produkuje: łózka żelazne i mosiężne, wózki dzie- cinne, nowoczesne meble stalowe, urządzenia szpi- talne, materace sprężno- we i zwykłe.
------------	---------------------	----------	---

Ogrzewania Centralne, Wodociągi i Kanalizacja

Biuro inż. „TERMOTECHNIKA“ sp. z o. o.	Warszawa, ul. Twarda 50	632-05	
--	-------------------------	--------	--

Posadzki

Pow. Tow. Parkietowe sp. z o. o.	Warszawa, ul. Mińska 8	10-26-40	
----------------------------------	------------------------	----------	--

Siatki i płoty druciane

Bronisław Paruszewski Mechaniczna Fabryka Siatek Drucianych	Bydgoszcz, Zboż. Rynek 9 adr. teleg. Eksimport	2-70	Wszelkiego rodzaju siatki ogrodzeniowe słupki, furtki i t. p.
--	---	------	---

Siatki i płoty druciane

F. Makowiecki	Warszawa, Kredytowa 5	727-84	ogrodzenia druciane i siatki metalowe
Ch. Rozenbes	Warszawa, Graniczna 1	261-64	Mechaniczna fabryka tkanin metalowych.

Ślusarki Zakłady

H. HILLEBRANDT	Warszawa, Marjensztadt 9 m, 31	292-97	Okucia okien, drzwi, lu- ster, uchwyty niklowane windy kuchenne.
----------------	--------------------------------	--------	--

Stolarskie Zakłady

NOWICKI KAZIMIRZ	Warszawa, Żytnia 29 m, 32	—	Wykonuje wszelkie robo- ty stolarskie wg modeli nowoczesnych.
------------------	---------------------------	---	---

Szklarskie zakłady

Zrzeszenie Szklarzy Sp. z o. o.	Warszawa, ul. Nowowiejska 26	8-44-44	Przedsiębiorstwo robót szklarskich. Szyby i lustra na składzie.
A. Siwiński	Poznań, Dąbrowskiego 49.	76-88	Prace szklarskie budo- wane. Oprawa obrazów i lustro.

Szyby i lustra

Jan Szulc i S-ka	Warszawa, Nowy-Świat 59	765-94	Lustra i szkła szlifowane wszelkiego rodzaju.—Za- słony bufetowe.—Wielkie szyby wystawowe.—Szy- by samochodowe.—Wy- konanie wszelkich robót w zakres szklarstwa wcho- dzących.
------------------	-------------------------	--------	---

PLACE I PARCELE POMIARY — PLANY — BUDOWA

Dynasy. Place budowlane w cen-
trum Warszawy. Informacje i sprze-
daż w biurze Zarządu Sp. Akc.
„Dynasy” — Hotel Europejski,
tel. 779-20.

ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE

T. z. o. p.

**CEMENTOWNIA „GRODZIEC“
PRZY STACJI ZĄBKOWICE**

Towarzystwo Górniczo-Przemysłowe

„SATURN“ S. A.

**CEMENTOWNIA „SATURN“
PRZY STACJI ZĄBKOWICE**

Produkują CEMENT PORTLANDZKI
pierwszorzędnej jakości o wytrzymałościach
znacznie przekraczających wymagania Pol-
skich Norm dla Cementu Portlandzkiego.

Z D O L N O Ś Ć P R O D U K C Y J N A :

350.000 tonn rocznie. ≡ 200.000 tonn rocznie.

Specjalny cement wysokowartościowy:

z marką: „ŻUBR“ ≡ z marką: „LEW“

**Zamówienia wykonywane są niezwłocznie
na najdogodniejszych warunkach.**

Zamówienia należy kierować do Zakładów Solvay w Polsce Tow. z o. p.
Warszawa, ul. Czackiego Nr. 14, tel. Nr.Nr.: 532-30, 532-44, 208-97.

SPOŁECZNE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

Spółdzielnia z odpowiedzialnością ograniczoną

Warszawa — Żoliborz,

ul. Ustronie 2 m. 42

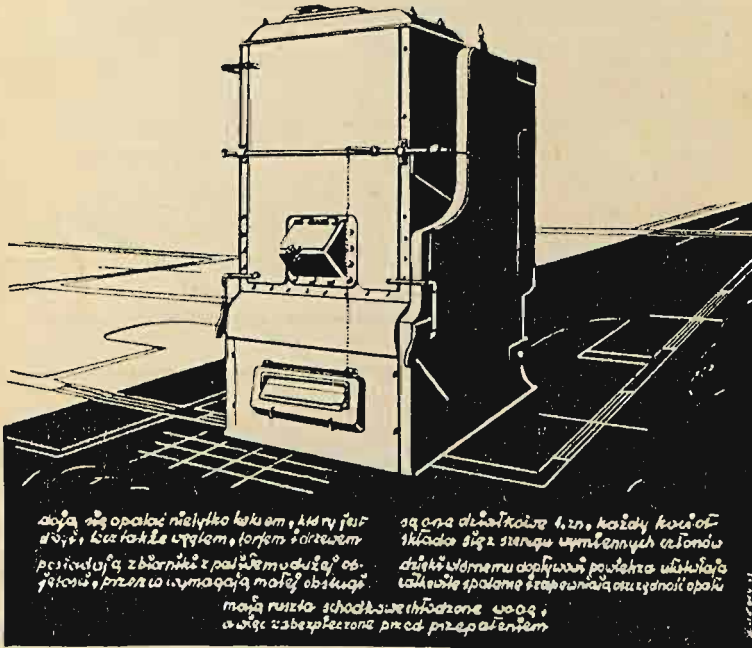
**w ciągu roku 1932 wybudowało 2 domy dla
Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej
o kubaturze 33.000 m³ o 200 mieszkaniach.**

Budowa—od wykopu do absolutnego wykończenia—trwała 8 miesięcy.

STARACHOWICE

*kozy
do centralnego ogrzewania*

RECK

kozy nie opalają nie tylko koku, ale i jest
dostępna, bez żadnych urządzeń, foras i urządzeń
posiadają zbiorniki z palivem duża i ob-
jętosc, przez co wymagają małego obslugi

kozy posiada szkodliwych substancji w ogole,
i wiecej zabezpieczone przed przepaleniem

sa one doskonale i, in. kozyi kociot
kociotki siez stangu wymiennych celonow
dostatek wernemu doplywom powietrza ukladaja
całkowite spalanie i zapewnienia oszczedności opalu